

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Marielle Pettersson

Järnspikar!

*Hur regleras en skada som en entreprenör orsakar en
sidoentreprenörs entreprenad?*

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Per Samuelsson

Termin för examen: Period 1 VT 2021

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod	9
1.5 Material	10
1.6 Disposition	11
2 ENTREPRENADRÄTTSLIG BAKGRUND	12
2.1 Reglering av svenska entreprenader	12
2.2 Om AB-avtalen	12
2.3 Om tolkning av AB-avtalen	14
3 PARTS ANSVAR FÖR SKADA PÅ ENTREPRENADEN	16
3.1 Utgångspunkt för ansvarsfördelningen vid skada på entreprenaden enligt kap. 5 § 1 AB 04	16
3.2 Entreprenörens objektansvar	16
3.2.1 Entreprenadtid och avlämnande	18
3.2.1.1 Tidpunkt för avlämnande	18
3.2.1.2 Sammanfattningsvis om avlämnadetidpunkten	20
3.2.2 Entreprenadens omfattning	20
3.3 Undantag från entreprenörens objektansvar för skador som beror på beställaren	22
3.3.1 Innebörden av undantaget enligt praxis	22
3.3.1.1 NJA 2013 s. 271 – ”Skadorna på Läckebys arbeten”	22
3.3.1.2 NJA 2013 s. 1174	25
3.3.2 Innebörden av undantaget enligt doktrin	27
3.3.3 Sammanfattningsvis om beställarens ansvar för skador som beror på beställaren	28

3.4	Undantag från entreprenörens objektansvar för skador som uppstår till följd av beställarens brukande	28
3.4.1	Undantagets ordalydelse	28
3.4.2	Ansvar för skador som uppstår på grund av brukande	29
3.4.3	Samrådets innebörd	31
3.4.4	Entreprenörens rätt att påkalla förbesiktning	32
4	PARTS ANSVAR GENTEMOT MOTPARTEN FÖR PERSONER SOM DENNE ANLITAR	33
4.1	Bestämmelsens ordalydelse	33
4.2	Hur bestämmelsen behandlats i rättsfall	33
4.2.1	Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr T 1727-05, meddelad 2007-03-1633	
4.2.2	Svea hovrätt, mål nr T 8934-12, meddelad 2014-01-17	35
4.3	Bestämmelsens innebörd enligt doktrin	37
4.3.1	Generellt om huvudregeln att part ansvarar för bland annat anlitade personer ³⁷	
4.3.2	Beställarens ansvar för skador som anlitad entreprenör orsakat	39
5	ENTREPRENÖRENS ANSVAR FÖR SKADA PÅ SIDOENTREPRENÖRS ENTREPRENAD	43
5.1	Allmänt om entreprenörens ansvar för skada på annat än den egna entreprenaden	43
5.2	Ansvar enligt skadeståndslagens bestämmelser	44
6	ANALYS OCH SLUTSATS – VAD GÄLLER VID SKADA ORSAKAD AV ANLITAD ENTREPRENÖR?	46
6.1	Allmänt om ansvar för skada enligt AB 04	46
6.2	Då beställaren tagit del av entreprenaden i bruk	47
6.3	Då av beställaren anlitad entreprenör genom vårdslöshet orsakat sidoentreprenören egendomsskada	48
6.4	Då anlitad entreprenör genom oaktsamhet orsakat sidoentreprenören skada	49
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	51
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	54

Summary

According to the main rule in chap. 5 § 1 st. 1 AB 04, the contractor is considered liable in regard to any damage to any part of the contracted work which has not been subject to a handover. This accountability is sometimes referred to as the contractor's object liability. Exceptions can be made in regard to the contractor's object liability in such instances where a damage might be considered to occur due to the employer, when such damage is considered as a consequential result of the employer's use of a part of the contracted works not yet subjected to a handover or if a damage is considered to have occurred due to force majeure.¹ In such cases, the contractor is not considered as liable for said damage which, among other things, means that said damage, at the point of final inspection is not considered as a fault of the contracted work in regards to the contractor's liability. Should the employer subsequently desire the contractor to address such damage, this may be arranged between the two parties as an addition to the contracted work. The responsibility to present any exemption or extenuating circumstances which would invoke an exception to the contractor's object liability rests solely with the contractor.

In the arrangement between employer and contractor, the distribution of liability in terms of damages and any obligation of financial compensation or restitution is relatively uncomplicated, theoretically speaking. The main challenge which arises in such cases mostly revolve around the question of evidence. For example, the contractor's task of proving that a damage occurred due to the employer is oftentimes a complex and challenging one.

A factor which does make settlement, regarding the distribution of liability when it comes to contracted work, more complex is that the parties involved often entrust additional contractors to carry out different parts of the contracted work. The parties' liabilities towards one another regarding contractors is regulated in chap. 5 § 12 AB 04.

The impact of chap. 5 § 12 and its relation to AB 04 in general has not been made fully clear from a judicial perspective, but in reviewing a number of legal cases and practice, this thesis has arrived at following: When a contractor hired by a party causes or is responsible for damage to another party's contracted work, regardless of which party hired said contractor, what type of damage that occurred or whether the damage occurred as a result of negligence or carelessness, the original party is considered liable in regards to said damage against the other party just as if they would have caused it themselves.

If a contractor hired by the employer is considered as having caused property damage via carelessness and the employer is not considered complicit in this, the employer is considered as non-labile for damages according to chap. 5 §

---

¹ See chap. 5 § 1 paragraph 2 and paragraph 3 and also chap. 5 § 2 AB 04.

12 sentence 2 AB 04. Being noted as an exception means that this sentence should be interpreted restrictively, however. In cases where another contractor causes damage through negligence though, the employer is subsequently considered liable for this damage in regard to the affected contractor as if though he himself had caused it, which means that the damage can be considered as having occurred due to the employer or constitute a consequential result of his use.

In such cases where the employer is considered non-labile for such damages caused by a contractor, the contractor in question shall compensate the affected contractor in accordance with the provisions of the Swedish Tort Liability Act. This means that the contractor receives an unlimited liability in terms of compensation for said damage as well as other costs which may arise as a result of the damage. The employer's obligation to reimburse for any obstacles arising or increased costs as a result of use according to chap. 5 § 2 remains in effect even in this situation.

This thesis thus concludes that there might therefore arise issues in terms of contractual regulations – for example, in regard to whether a specific cost occurrence should be considered an indirect cost as a result of damage occurred and thus carried by the liable contractor, or whether the cost should be considered as an increased cost as a result of use, which the employer must be responsible for according to chap. 5 § 2 AB 04.

Sammanfattning

Entreprenören bär enligt huvudregeln i kap. 5 § 1 st. 1 AB 04 ansvar för skada på den ej avlämnade delen av entreprenaden. Detta ansvar benämns ibland som entreprenörens objektansvar. Undantag görs från entreprenörens objektansvar i de fall då en skada anses bero på beställaren, då en skada anses vara en följd av beställarens brukande av en ej avlämnad del av entreprenaden eller om en skada anses bero på en, vad jag i uppsatsen benämmer som, force majeure-händelse.² I dessa fall undgår entreprenören ansvar för skada, vilket innebär till exempel att skadan vid slutbesiktningen inte anses utgöra ett fel i entreprenaden. Vill beställaren att entreprenören ska avhjälpa skadan får avhjälpandet regleras mellan parterna som ett ÄTA-arbete. Det åvilar entreprenören att visa att ett undantag som befriar denne från sitt ansvar för skadan är för handen.

I relationen mellan beställare och entreprenör blir fördelningen av ansvar för skada och eventuell skyldighet att utge ersättning förhållandevis okomplicerad, i vart fall i teorin. Problemet som uppstår härvid rör istället ofta frågan om bevisning. Entreprenörens uppgift att visa att en skada till exempel beror på beställaren är inte sällan okomplicerad i praktiken.

En faktor som gör skadereglering i entreprenader mer komplex är dock att parterna många gånger anlitar (fler) entreprenörer för att utföra delar av arbetet. Parternas ansvar gentemot varandra för bland annat anlidade entreprenörer regleras i kap. 5 § 12 AB 04.

Innebörden av kap. 5 § 12 och dess påverkan på AB 04 i övrigt är inte helt klarlagd, men efter en genomgång av rättsfall och doktrin kommer uppsatsen fram till följande. Då en av part anlita person, till exempel entreprenör, orsakar en skada på motpartens entreprenad, ansvarar denna part som utgångspunkt för skadan gentemot motparten såsom för egen skada. Detta gäller oaktat vilken av parterna som anlita entreprenören, vilken sorts skada som inträffat eller om skadan uppkommit genom till exempel oaktsamhet eller vårdslöshet.

Om en av beställaren anlita entreprenör orsakar en egendomsskada genom vårdslöshet och beställaren inte är medvällande, är beställaren dock fri från ansvar enligt kap. 5 § 12 andra meningen AB 04. Att meningen är ett undantag innebär emellertid att den ska tolkas restriktivt. I de fall en entreprenör orsakar en skada på en sidoentreprenörs entreprenad genom oaktsamhet ansvarar beställaren således för denna skada gentemot den skadelidande entreprenören såsom för egen skada. Det innebär att skadan kan anses bero på beställaren eller utgöra en följd av dennes brukande.

I de fall beställaren är fri från ansvar för skada som anlita entreprenör orsakat ska den skadevällande entreprenören ersätta den skadelidande entreprenören

---

² Se kap. 5 § 1 st. 2 och st. 3 samt kap. 5 § 2 AB 04.

i enlighet med skadeståndslagens bestämmelser om utomobligatoriskt skadestånd. Det innebär att den skadevållande entreprenören blir obegränsat ersättningsskyldig för såväl skadan som för till exempel annan kostnad till följd av skadan. Beställarens skyldighet att utge till exempel hindersersättning eller ersättning för ökande kostnader till följd av brukande enligt kap. 5 § 2 kvarstår dock även i denna situation.

Uppsatsen konstaterar att det härvid kan uppstå problem med gränsdragningar gällande huruvida till exempel om en kostnad ska anses utgöra annan kostnad till följd av skada och därför bäras av den skadevållande entreprenören, eller om kostnaden ska anses utgöra en ökad kostnad till följd av brukande som beställaren ska ansvara för enligt kap. 5 § 2 AB 04.

Förord

Efter sammanlagt arton år av studier har det blivit dags för mig att för sista gången lämna in en uppsats. Arton år känns ibland som en hisnande lång tid, men tid är konstigt på det sättet. Det kan kännas som att tiden rusar fram samtidigt som den upplevs evighetslång. Jag har aldrig känt mig så färdig med mina studier som nu, men samtidigt har jag fortfarande inte riktigt förstått att jag blev antagen till juristprogrammet i Lund den där dagen år 2016. Min drömutbildning.

Jag har dock inte varit ensam på denna resa. Vid min sida har min man stått och stöttat, peppat och hejat på. Tillsammans har vi pusslat ihop livet med arbete, studier, bisysslor, småbarn och renoveringar. Tack min älskade Andreas.

Tack mina tokiga barn för att ni finns. Tack vare er har jag haft en ständig påminnelse om vad som verkligen är viktigt när studierna stressat på. Mamma älskar er så innerligt.

Tack till våra fantastiska vänner Lisa och Fredric. Tillsammans har vi skapat en vardag där vi hjälper varandra i vått och torrt. Många är de gånger ni räddat upp vårt schema eller bistått på annat sätt. Jag önskar att alla fick uppleva vänskap såsom den vi har.

Tack också till Per Samuelsson, för att du stod ut med att ge värdefulla synpunkter på en uppsats som bytt skepnad otaliga gånger under dessa månader.

Avslutningsvis vill jag rikta ett särskilt tack till Håkan Johnston, bolagsjurist på Svevia. Tack vare att du så generöst avsatte tid för att diskutera alternativa frågeställningar för examensarbetet vid terminens början, kunde jag komma vidare i processen med min uppsats.

Marielle Pettersson
Kävlinge den 25 maj 2021

Förkortningar

AB 04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader (utgivningsår 2004)
AB 54	Samma definition som ovan, men utgivningsår 1954
AB 72	Samma definition som ovan, men utgivningsår 1972
AB-avtalen	Gemensam benämning för AB 04 och ABT 06
ABT 06	Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten (utgivningsår 2006)
BNP	Bruttonationalprodukt
Föreningen BKK	Föreningen Byggandets Kontraktskommitté
HD	Högsta domstolen
JT	Juridisk tidskrift
Konsumenttjänstlagen	Konsumenttjänstlag (1985:716)
Köplagen	Köplag (1990:931)
Skadeståndslagen	Skadeståndslag (1972:207)
SvJT	Svensk Juristtidning
ÄTA-arbete	”Ändringsarbete, Tilläggsarbete som står i omedelbart samband med kontraktarbetena och som inte är av väsentligt annan natur än dessa, samt avgående arbete.”(se AB 04, s. 5)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Byggverksamheten³ är en av Sveriges enskilt mest betydelsefulla näringsgrenar. Byggverksamheten bygger Sverige, inte bara genom att den säkerställer att vår infrastruktur fungerar och att morgondagens hus uppförs i enlighet med de krav som ställs på miljövänliga metoder och materialval, utan också för att byggverksamheten är en motor i Svensk ekonomi. Enbart byggverksamheten svarar för ungefär 10,7 % av BNP och sysselsätter cirka 362 900 människor.^{4 5}

I Sverige saknas dock lagstiftning som reglerar entreprenader där såväl beställare som entreprenör är juridiska personer. Med anledning av det har Sverige sedan flera decennier en utpräglad tradition av att tillämpa standardavtal vid byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader. AB-avtalen, AB 04 och ABT 06, är de vedertagna standardavtal som används i Sverige vid utförande- och totalentreprenader.

På grund av AB-avtalens frekventa tillämpning och som ett resultat av de tvister som uppstått vid tillämpningen av AB-avtalen har mängden praxis på entreprenadrättens område har ökat på senare tid. Trots detta är rättsläget inte sällan oklart gällande hur vissa bestämmelser i AB-avtalen ska tillämpas.

Ett exempel på en situation där rättsläget, i vart fall i vissa avseenden, är att anse som oklart är då beställarens anlitade entreprenör orsakar en skada på en sidoentreprenörs⁶ entreprenad. Den praxis som finns på området är bitvis skral och doktrinen är till viss del oenig.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur en skada som en anlitad entreprenör orsakar en sidoentreprenörs entreprenad ska regleras enligt AB 04. Omfattningen av beställarens ansvar gentemot den skadelidande entreprenören i denna situation kan ibland vara oklart. Det torde ha sin

---

³ Byggverksamhet avser byggande av hus, anläggningsarbeten och specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet. Se specificering:

<http://www.sni2007.scb.se/snihierarki2007.asp?sniniva=A&snikod=F> , besökt 2021-04-08.

⁴ Siffror avser 2019, se <https://byggforetagen.se/statistik/bygginvesteringar/> , besökt 2021-04-08.

⁵ Siffror avser 2019, se

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0207_AM0207Z/NattSni07FoRN/table/tableViewLayout1/ , (markera näringsgren ”41-43 byggverksamhet” och välj ”fortsätt”. Direktlänk till tabellen var inte möjlig att skapa), besökt 2021-04-08.

⁶ Sidoentreprenör definieras i AB 04 som: ”den som vid sidan av entreprenören utför entreprenad åt beställaren i anslutning till eller inom arbetsområdet”, se AB 04, s. 5.

förklaring i att frågan om omfattningen av beställarens ansvar för anlidade entreprenörer är ett område inom entreprenadrätten där praxis inte är heltäckande och doktrinen bitvis är oenig. Frågan om skadereglering mellan sidoentreprenörer är dock ett ständigt aktuellt ämne.

Mot bakgrund av ovan nämnda syfte formuleras uppsatsens frågeställning sålunda enligt följande.

- Vem bär ansvar för skada som beställarens anlidade entreprenör orsakar sidoentreprenörens entreprenad?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar entreprenader som utförs i Sverige där båda parter är juridiska personer och där AB 04 är avtalat mellan parterna. Skillnaden mellan AB 04 och ABT 06 är att AB 04 används vid utförandeentreprenader, d.v.s. entreprenader där beställaren har projekteringsansvaret och där entreprenören anlitas för utförande medan ABT 06 istället används vid totalentreprenader, d.v.s. entreprenader där entreprenören ansvarar för så väl projektering som utförande. Det är mot bakgrund av att projekteringsansvaret skiftar mellan parterna beroende på val av avtal som uppsatsen har begränsat framställningen till AB 04. Även om det inte med nödvändighet är så att slutsatserna blir annorlunda vid en tillämpning av ABT 06, så är det inte möjligt, utifrån den utrymmesmässiga begränsning uppsatsen är behäftad med, att undersöka närmare om så är fallet.

I avsnitt 2 redogörs för AB-avtalens historia och struktur. Då de konstateranden som görs i avsnitt 2 omfattar så väl AB 04 som ABT 06 är detta avsnitt av naturliga skäl inte avgränsat till att endast benämna AB 04.

Mot bakgrund av att uppsatsens syfte är att utreda frågan om ansvar utifrån AB 04 har djupare undersökningar av närliggande gällande rätt avgränsats bort. Det har inte bedömts tillföra svaret på uppsatsens frågeställning ett mervärde att i detalj utreda till exempel vad som gäller vid utomobligatoriskt skadestånd enligt skadeståndslagens bestämmelser. Vad som gäller för rätten till utomobligatoriskt skadestånd enligt skadeståndslagens bestämmelser har därför behandlats mycket kort.

Även närliggande utredningar inom ramen för AB 04 har varit nödvändiga att avgränsa bort för att bibehålla uppsatsens fokus på just skadereglering. Några exempel får belysa hur ställningstagandet bakom vissa avgränsningar har motiverats.

När en entreprenad avlämnats sker en riskövergång gällande ansvaret för entreprenaden från entreprenören till beställaren. Uppsatsen redogör närmare för detta i avsnitt 3.2.1. Förutom avlämnande vid till exempel slutbesiktning kan avlämnande av utförda arbeten även ske genom hävning. En närmare redogörelse för hur avlämnandet sker genom hävning hade dock förutsatt en djupare analys av hävningsinstitutet i kap. 8. Det hade ianspråktagit ett stort

utrymme av uppsatsen utan att tillföra frågeställningen några närmare svar. Utredning av avlämnande genom hävning har sålunda avgränsats bort.

Uppsatsen syftar vidare till att utreda ansvarsregleringen av de skador som orsakas av en av beställaren anlita person. Uppsatsen redogör därför inte närmare för skadeansvaret i de fall då andra personer orsakat skada. Så är fallet om tredje man orsakat skada eller om skada uppstått till följd av en force majeure-händelse. Mot bakgrund härav kommer inte uppsatsen närmare redogöra för till exempel innebörden av undantaget från entreprenörens ansvar för skada enligt kap. 5 § 1 st. 3 AB 04. Denna bestämmelse behandlar skador som uppstått genom bland annat krig, terrorhandling, naturkatastrof eller några av de andra av mig benämnda ”force majeure”-händelserna.

Slutligen ska också nämnas att AB 04 innehåller krav på att entreprenören ska ha såväl en ansvars- som allriskförsäkring. I allriskförsäkringen ska beställaren, om denne också är byggherre, vara medförsäkrad.⁷ Den praktiska effekten av det blir att frågan om skadereglering många gånger blir en försäkringsfråga. Eftersom uppsatsen syftar till att utreda frågan om ansvar för skada kommer uppsatsen dock inte behandla de frågor om försäkringsreglering som finns. Försäkringsfrågorna kommer således bortses från i uppsatsens framställning.

I de fall där jag har sett ett behov av att avgränsa bort ytterligare utredningar anges detta kort i den löpande texten.

1.4 Metod

Uppsatsens syfte är att utreda vem som ansvar för skada som orsakats av beställarens anlita entreprenör enligt AB 04. För att möjliggöra en sådan utredning har jag använt mig av den rättsdogmatiska metoden vid författandet av uppsatsen.

Rättsdogmatik förklaras enligt Svenska akademins ordbok (SAOB) som: ”den del av rättsvetenskapen som sysslar med) undersökning o. systematisk framställning av (den) i viss stat gällande rätt(en)”⁸. I linje med denna förklaring anför Kleineman att rättsdogmatiken innebär att en finner ”lösningen på ett rättsligt problem genom att applicera en rättsregel på densamma”⁹. Den rättsdogmatiska metoden innebär således att svaret på en juridisk frågeställning/ett juridiskt problem söks i de erkända rättskällorna. De rättskällor som är erkända i svensk rätt är lagtext, rättspraxis, förarbeten och doktrin.¹⁰

För att besvara uppsatsens frågeställning har en tolkning av AB 04 varit nödvändig. Tolkningen av AB 04 har i enlighet med den rättsdogmatiska

---

⁷ Se kap. 5 § 22 AB 04.

⁸ Se Svenska akademins ordbok, https://www.saob.se/artikel/?unik=R_3993-0021.hlmh#U_R3993_36242, besökt 2021-05-07.

⁹ Se Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (2013), s. 21.

¹⁰ Jfr Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (2013), s. 21.

metoden skett mot bakgrund av vad som framkommer av framförallt rättspraxis och doktrin. Genom att analysera AB 04 i ljuset av dessa rättskällor har uppsatsen kunnat dra slutsatser om hur de berörda bestämmelserna i AB 04 ska förstås.

1.5 Material

Urvalet av praxis har främst skett med hänsyn till dess vägledande värde. Praxis från HD har således valts ut framför liknande avgöranden från hovrätterna. Då det, trots att meningsskiljaktigheter och tvister ofta uppstår i entreprenader, saknas rättsfall från HD som närmare behandlar vissa av uppsatsens frågeställningar, däribland förhållandet mellan kap. 5 § 12 och övriga bestämmelser AB 04, har uppsatsen i vissa delar fått hämta ledning från hovrättsfall. Hovrättsfall är som bekant inte vägledande, i vart fall inte i den mening som rättsfall från HD är, vilket läsaren förutsätts vara medveten om. Däremot är min uppfattning att ett hovrättsfall i vart fall kan resoneras kring på samma sätt som att det går att resonera kring till exempel doktrin. Ett avgörande från hovrätten är som bekant författat av flera jurister med enkel majoritet.

Vad gäller urvalet av doktrin ska följande särskilt noteras. Utbudet av doktrin på entreprenadrättens område är inte så omfattande som det är inom många andra rättsområden. Flertalet verk refereras därför till återkommande genom uppsatsen. Anledningen till att viss doktrin återkommande refereras till är således inte på grund av lättja och bekvämlighet utan för att det är den doktrin som är härskande på entreprenadrättens område. Denna doktrin har därför stor betydelse för entreprenadrättens utveckling.

Viss doktrin är av äldre art, så är fallet med till exempel Lars-Otto Limans bok "Entreprenadrätt – en introduktion", vilken gavs ut år 1980 och refererar till äldre utgåvor av AB-avtalen. I de delar av uppsatsen Limans bok hänvisas till har dock lydelsen i den aktuella bestämmelsen i AB 04 varit oförändrad och det har inte heller tillkommit ny praxis som har förändrat Limans slutsatser, varför dessa fortsatt kan anses relevanta. Motsvarande hänsyn till utgivningsår och bestämmelsens ordalydelse har tagits avseende samtligt material.

Gällande val av återgivning av material ska följande noteras. Uppsatsen redogör för den exakta ordalydelsen av de huvudsakliga bestämmelser som uppsatsen närmare analyserar. Denna redovisning är avsiktlig, då jag vill möjliggöra för läsaren (som kanske inte har tillgång till AB 04) att skapa sig en egen uppfattning av bestämmelsens innebörd. Det har generellt varit viktigt för mig att försöka återge materialet jag hänvisar till så ordagrant som möjligt, så att läsaren kan vara fri att dra egna slutsatser. Av samma skäl innehåller uppsatsen flera citat ur doktrin och rättsfall.

Återgivning av kap. 5 § 1, § 2, § 4 och § 12 AB 04 har skett med inhämtat samtycke från föreningen BKK.

1.6 Disposition

För att skapa en förståelse för entreprenadrättens område redogör uppsatsen inledningsvis för hur entreprenader regleras i Sverige och vilka utgångspunkter som gäller vid tolkning av entreprenadavtal. Förhoppningen är att detta ska hjälpa läsaren att få en förståelse för rättsområdet och därigenom en förståelse för uppsatsens fortsatta framställning. Därefter behandlar uppsatsen de ansvarsregleringar i AB 04 som uppsatsen anser är meningsfulla för att förstå den kommande analysen.

Avsikten har varit att redogöra för ansvarsregleringarna utifrån den kronologiska ordning som följer av AB 04. Därför beskriver uppsatsen inledningsvis i avsnitt 3.2 den huvudregel för ansvarsfördelning som följer av AB 04, nämligen att entreprenören ansvarar för skador på den ej avlämnade delen av entreprenaden, entreprenörens s.k. objektansvar. Uppsatsen redogör därefter för de undantag som entreprenörens objektansvar är behäftat med i avsnitt 3.3 och 3.4. I olika situationer sker nämligen en riskövergång från entreprenören till beställaren varvid beställaren i undantagsfall bär ansvar för uppkommen skada. Uppsatsens redogörelse i denna del syftar till att klargöra vilken ansvarsfördelning som gäller mellan avtalets parter, beställare och entreprenör.

Det kanske vid första anblick kan framstå som märkligt att så stor del av uppsatsen viks för att redogöra för parternas inbördes ansvar, när frågeställningen tar sikte på beställarens ansvar för anlitate entreprenörer. Det finns dock flera skäl till denna disposition. Ett sådant skäl är att det är viktigt för läsaren att förstå den ansvarsfördelning som följer av AB 04. Entreprenörens objektansvar är utgångspunkten för ansvar för skada, vilket innebär att den skadelidande entreprenören ibland kan komma att bära ansvar för uppkommen skada i de fall en särreglering inte är för handen eller entreprenören inte kan visa att en särreglering är för handen. Ett annat skäl är att part ofta ansvarar för skada orsakad av anlitate entreprenör såsom för egen skada, varför uppsatsen för att kunna besvara frågeställningen måste redogöra för hur skadan skulle ha reglerats i de fall då en av parterna orsakat skadan.

Efter denna redogörelse av vilken av parterna som ansvarar för en viss skada övergår uppsatsen till att redogöra för det ansvar som parterna har för sina anställda samt anlitate personer.

Även om rubriksättningen i uppsatsen ger ett sken av att analysen är samlad i ett avsnitt, så sker analysen löpande genom uppsatsen. Min uppfattning är nämligen att det gör en uppsats av denna storlek mer lättillgänglig för läsaren jämfört med att samla allt källmaterial i en sammanhållen deskriptiv del av uppsatsen och spara all analys till ett eget avsnitt varvid läsaren ska försöka komma ihåg allt som återgivits i den deskriptiva delen. Den löpande analysen innebär att det renodlade analysavsnittet är förhållandevis kort och i stor utsträckning hänvisar tillbaka till de resonemang som förts i uppsatsens deskriptiva delar.

2 Entreprenadrättslig bakgrund

2.1 Reglering av svenska entreprenader

I Sverige saknas det lagstiftning som reglerar entreprenader där såväl beställare som entreprenör är juridiska personer eller i de fall då både beställare och entreprenör är privatpersoner. Det här kan jämföras med vad jag väljer att benämna som *konsumententreprenader*, varmed jag åsyftar entreprenader där beställaren är en privatperson och entreprenören är en näringsidkare. I dessa fall är konsumenttjänstlagen tillämplig och tvingande till konsumentens fördel, vilket innebär att avtalsvillkor som strider mot lagstiftningen och är till nackdel för konsumenten, inte är gällande mellan parterna.¹¹

Avsaknaden av lagstiftning på entreprenadrättens område ställer krav på att avtalet mellan parterna i en entreprenad, entreprenadavtalet, reglerar så många omständigheter och risker som möjligt. I Sverige har vi på grund av detta en lång historia av standardavtal på entreprenadrättens område. AB 54 gavs ut i mitten på förra sekelskiftet och har sedan dess reviderats vid ett flertal tillfällen. AB 54 var således den första föregångaren till AB 04, vilket är det standardavtal som vanligtvis används idag vid utförandeentreprenader.

2.2 Om AB-avtalen

AB 04 är, som ovan nämnt, ett standardavtal som används vid utförandeentreprenader¹² medan ABT 06 är ett standardavtal som används vid totalentreprenader¹³. AB-avtalen är till skillnad från många andra standardavtal, inte ensidigt framtagna så som till exempel försäkringsvillkor är. AB-avtalen är istället så kallade *agreed documents*. Det betyder att dessa standardavtal har förhandlats fram av representanter från de olika parternas sidor.¹⁴ Det är föreningen BKK som ger ut (bland annat) AB-avtalen. Föreningen BKK består av representanter från byggherrarna, entreprenörerna och konsulterna.¹⁵

AB-avtalen fyller en mycket viktig funktion, liksom andra standardavtal, eftersom alternativet vore att parterna skulle behöva utforma ett helt nytt entreprenadavtal inför varje entreprenad. Det hade enligt min mening riskerat

---

¹¹ Se 3 § Konsumenttjänstlagen.

¹² Begreppet ”utförandeentreprenad” återfinns i AB-avtalens begreppsbestämningar och är en benämning på entreprenader där beställaren ansvarar för projektering och entreprenören för utförande.

¹³ Begreppet ”totalentreprenad” återfinns i AB-avtalens begreppsbestämningar och är en benämning på en hel eller delar av en entreprenad där entreprenören ansvarar för projektering och utförande.

¹⁴ Se Bernitz (2018), s. 21.

¹⁵ Se Föreningen BKK, <http://foreningenbkk.se/verksamhet/>, besökt 2021-05-18.

att, i vart fall i de mindre entreprenaderna, hade blivit bristfälligt och/eller obalanserat reglerade, sannolikt till den starkare partens fördel.

Det finns både för- och nackdelar med att AB-avtalen är framförhandlade av branschens parter. En fördel är att parternas intressen i kommit till uttryck redan vid utformningen av avtalet, vilket gör att villkoren i någon mån är mer balanserade än vad ensidigt framtagna villkor generellt är. Att skapa en balans mellan parternas risker var också den utgångspunkt som föreningen BKK hade vid förhandlingarna.¹⁶

I förordet till AB-avtalen konstaterar föreningen BKK att de lyckats uppnå en balans mellan parterna när de slår fast att AB-avtalen ”bygger på en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter som syftar till en ekonomiskt optimal riskfördelning mellan parterna. Ändringar i dessa bestämmelser ska därför undvikas”¹⁷.

Konstaterandet att AB-avtalen är rimligt balanserade och syftar till en ekonomiskt optimal riskfördelning har dock inte stått oemotsagt, även om det kan anses ligga i sakens natur att *agreed documents* är mer balanserade än andra standardavtal.¹⁸ Deli konstaterar bland annat att ”det knappast är görligt att på förväg på ett för alla entreprenadförhållanden optimalt sätt allokera risker mellan parterna”¹⁹. Som motivering härtill lyfter Deli dels att entreprenader kan skilja sig väldigt mycket åt varför riskallokeringen måste utformas efter omständigheterna i det enskilda fallet, dels att enskilda parter kan vara beredda att ta olika stora risker.²⁰

Det finns bestämmelser i AB-avtalen som är fördelaktiga för den ena parten och jag är håller med Deli om att riskerna inte är *optimalt* allokerade. Samtidigt vill jag ändå tillstå att föreningen BKK genom helheten som AB-avtalen utgör lyckats skapa en något så när rimlig balans mellan parterna.

En annan kritik som ofta riktas mot AB-avtalen är att de är tvistedrivande. Som en följd av att AB-avtalen är en produkt av en förhandling innehåller de nämligen en del kompromisser. Villkor som troligtvis varit undantagslösa om avtalen var ensidigt framtagna innehåller nu istället vagt formulerade undantag.²¹ Som exempel härtill kan nämnas 5 kap. 4 § AB-avtalen som lyder följande.

Vid hinder enligt kapitel 4 § 3 p. 1 har entreprenören rätt att erhålla ersättning av beställaren för den kostnad som därigenom orsakas. Om beställaren kan visa att han inte skäligen kunnat räkna med hindret och inte heller skäligen

---

¹⁶ Jfr Föreningen BKK, <http://foreningenbkk.se/verksamhet/>, besökt 2021-05-18.

¹⁷ Se förordet till AB 04, s. 3 och förordet till ABT 06, s. 3.

¹⁸ Jfr Rådberg (2011), s. 7.

¹⁹ Se Deli (2017), s. 18.

²⁰ Se Deli (2017), s. 18.

²¹ Se Hedberg (2010), s. 15.

kunnat undvika eller övervinna följderna av det, skall kostnaderna delas lika mellan beställaren och entreprenören.

Den delen av bestämmelsen som jag strukit under är huvudregeln. Resterande del av bestämmelsen är, menar jag, ett belysande exempel för hur en huvudregel till följd av kompromissande blivit behäftad med ett svårtolkat undantag.

AB-avtalen revideras i skrivande stund och avsikten är att de nya AB-avtalen ska ges ut någon gång under 2021.²² Det återstår att se om de kommande AB-avtalen innehåller färre undantag eller om mängden svårtolkade undantag är en ofrånkomlig följd av det naturliga kompromissande som sker i en förhandling.

2.3 Om tolkning av AB-avtalen

De prejudikat som meddelas av HD är som bekant vägledande för andra domstolar och i förlängningen också för branschen.²³ Med anledning av det ska uppsatsen i denna del kort beröra hur HD resonerar när de tolkar entreprenadavtal och vilka rättskällor HD utgår ifrån vid denna tolkning.

I bland annat NJA 2015 s. 862 p. 12 redogjorde HD för hur de tolkar entreprenadavtal.²⁴ I enlighet med den grundläggande rättsprincipen om avtalsfrihet konstaterade HD att det första domstolen ska se till är hur parterna uppfattat ett villkor. Om den gemensamma partsavsikten kan ge ledning för hur parterna har uppfattat ett villkor ska domstolen i sin tolkning utgå från (i)*partsavsikten*. Om det saknas en gemensam partsavsikt och inga andra omständigheter utöver avtalstexten kan klargöra hur parterna uppfattade villkoret så får domstolen istället se till (ii)*villkorets ordalydelse*. För att förstå innebörden av ordalydelsen kan domstolen ta hjälp av (iii)*systematiken i avtalet och de övriga villkoren där i eftersom entreprenadavtalet, som HD poängterade, är avsett att utgöra ett sammanhängande system*. Härtill framhävde också HD att det kan finnas anledning att (iv)*”särskilt beakta entreprenadavtalets speciella drag”*²⁵. Om det fortsatt kvarstår frågetecken trots att stegen ovan är genomgångna menade HD att (v)*”det därför [är] naturligt att tolka villkoren i ljuset av den dispositiva rätt som annars skulle ha tillämpats, varav en del kommit till uttryck i köplagen”*²⁶. HD poängterade dock vidare att entreprenadavtal inte går att likställa med ett köp av lös egendom eftersom entreprenader bland annat är mer komplicerade och pågår under längre tid. Mot bakgrund härav konstaterade HD att tolkningen som gjorts utifrån stegen ovan måste underkastas en mer (vi)*övergripande rimlighetsbedömning*.

---

²² Se föreningen BKK, <http://foreningenbkk.se>, besökt 2021-05-18.

²³ Jfr HD, <https://www.domstol.se/hogsta-domstolen/om-hogsta-domstolen/om-oss/roll-och-uppgift/>, besökt 2021-05-18.

²⁴ HD:s tolkningsmetod vid tolkning av entreprenadavtal framgår också av bl.a. NJA 2014 s. 960 och NJA 2018 s. 653.

²⁵ Se NJA 2015 s 862 p. 12.

²⁶ Ibid.

Trots att det av 2 § 1 st. in fine köplagen framgår att *uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten*, är undantaget från lagens tillämpningsområde, ska domstolarna således hämta ledning från köplagen som en form av 'sista utväg' vid tolkning av entreprenadavtal. Det kan tyckas märkligt vid första anblick, men det belyser den viktiga skillnad som jurister gör mellan att direkt tillämpa lag och att tillämpa lag genom en analogisk tolkning.

Innan HD presenterade sin tolkningsmetod, fästes vid avtalstolkning stor vikt vid den 'egentliga' avsikten med AB-avtalen. Helt enkelt den avsikt som föreningen BKK ansågs sig ha vid formulerandet av den stridiga bestämmelsen. För att utröna denna egentliga avsikt fick representanter från medlemsorganisationer i föreningen BKK uttala sig om sin uppfattning av bestämmelsens egentliga avsikt i t.ex. skiljeförfaranden.²⁷

Ingvarson och Utterström har i en artikel i SvJT närmare analyserat HD:s tolkningsmetod.²⁸ Ingvarson och Utterström konstaterade i anslutning till en diskussion om tolkning av entreprenadavtal utifrån en analog tillämpning av den dispositiva rätten att "den dispositiva rättens intåg i entreprenadrätten ställer nya krav på entreprenadjurister och avtalsparter"²⁹. Författarna menade att den nya, något friare tolkningsmetod av entreprenadavtalen som HD nu tillämpar, skapar ett större behov av anpassningar i avtalet utifrån det enskilda fallet.³⁰

Det kan mycket väl vara så att parterna mot bakgrund av HD:s nya tolkningsmetod känner ett större behov av att anpassa entreprenadavtalet för att köplagen inte ska bli tillämplig i en viss situation. Problemet som fanns tidigare menar jag dock var att representanterna från BKK inte sällan hade skilda meningar om hur AB-avtalen skulle utformas, eftersom AB-avtalen som ovan nämnt är framförhandlade avtal. Jag menar att det inte går att utesluta att föreningen BKK:s medlemmar var färgade av den ståndpunkt de hade vid förhandlingarna av AB-avtalen, vilket i vart fall har riskerat att påverka deras uttalande om den för tvisten aktuella bestämmelsens egentliga syfte. Även vid förbiseende av ett sådant resonemang ligger det i sakens natur att det generellt är svårare som ombud för en part i ett entreprenadavtal att försöka sja om vad föreningen BKK:s egentliga syfte var med en bestämmelse, jämfört med att tolka en uppkommen situation utifrån köplagen.

Parternas möjligheter att förutse resultatet av en tolkning av en avtalsbestämmelse menar jag har ökat sedan HD uttalade vilken roll den dispositiva rätten ska ha i detta hänseende. Det motsäger naturligtvis inte det faktum att parterna på grund av denna förutsebarhet också kan ha ett större behov av att anpassa entreprenadavtalet.

---

²⁷ Se Ingvarson och Utterström (SvJT 2015), s. 259.

²⁸ Ibid., s. 258.

²⁹ Ibid., s. 277.

³⁰ Ibid., s. 277-278.

3 Parts ansvar för skada på entreprenaden

3.1 Utgångspunkt för ansvarsfördelningen vid skada på entreprenaden enligt kap. 5 § 1 AB 04

Huvudregeln för ansvar för skada som uppstår på entreprenaden återfinns i kap. 5 § 1 AB 04. Enligt huvudregeln i AB 04 bär entreprenören, som utgångspunkt, ansvar för skada på ej avlämnad del av entreprenaden. Kap. 5 § 1 lyder enligt följande.

(st. 1) Entreprenören ansvarar under entreprenadtiden för skada på ej avlämnad del av entreprenaden.

(st. 2) Entreprenören ansvarar dock inte för skada på entreprenaden som beror på beställaren.

(st. 3) Entreprenören ansvarar – hjälpmedel undantagna – inte heller för skada på entreprenaden som beror på krig, terrorhandling, uppror, naturkatastrof eller liknande omständighet.

Innan uppsatsen redogör närmare för den ansvarsfördelning som gäller mellan parterna utifrån ovan måste begreppet ”skada” redogöras för i korthet. Begreppet skada omfattar olika typer av skador, så som förmögenhetsskador och egendomsskador. Genomgående avser uppsatsen således vid användning av begreppet skada samtliga skadetyper; personskada, egendomsskada och förmögenhetsskada. I vissa fall framkommer dock direkta eller indirekta inskränkningar av begreppet i den aktuella bestämmelse i AB 04 som uppsatsen redogör för.³¹ Uppsatsen använder då det begrepp som framkommer av den aktuella bestämmelsens ordalydelse, till exempel ”egendomsskada”³².

3.2 Entreprenörens objektansvar

Avseende begreppet ”del” som återfinns i ”ej avlämnad del av entreprenaden” ska följande noteras. En entreprenad kan vara ett ’helt’ projekt, vilket innebär att hela entreprenaden har en starttid och en sluttid. En entreprenad kan också vara uppdelad i olika (huvud-)delar. Begreppet huvuddel definieras i AB 04:s begreppsbestämningar som ”del av kontraktsarbetena som anges som huvuddel i kontraktshandlingarna och för vilken en angiven del av

³¹ Jfr kap. 5 § 9 st. 1 och kap. 5 § 12 men. 2 AB 04.

³² Se kap. 5 § 12 men. 2 AB 04.

kontraktssumman har fastställts”³³. Om en entreprenad är uppdelad i huvuddelar så har varje del en egen ’sluttid’. Slutbesiktning sker således av varje del var för sig och garantitid m.m. beräknas från den tidpunkten då varje del godkänns.³⁴ Om en entreprenad är uppdelad i flera huvuddelar så blir således följden den att varje huvuddel kan ses som en ’entreprenad i entreprenaden’. Det torde vara för att täcka både situationen då en entreprenad är en ”hel” entreprenad och när en entreprenad är uppdelad i huvuddelar som kap. 5 § 1 st. 1 lyder ”på ej avlämnad del av entreprenaden”.

Entreprenörens ansvar för skada på ej avlämnad del av entreprenaden är inte beroende av att entreprenören ska ha agerat vårdslöst. Det framkommer redan av ordalydelsen som enbart konstaterar att entreprenören ansvarar för skada, utan begränsning härtill. Ansvaret är, som Deli uttrycker det, ”i det närmaste strikt”³⁵. Entreprenören kan till exempel ha vidtagit alla tänkbara försiktighetsåtgärder för att förebygga skador men ansvarar ändå för de skador som åsamkas entreprenaden om till exempel en obehörig bryter sig in och stjälar något.³⁶ Det uttrycks ibland som att entreprenören har *objektansvaret* under entreprenadtiden.³⁷

Liman belyser argumentet att denna strikta regel kan framstå som orättvis mot entreprenören, sett mot bakgrund av att beställaren succesivt erhåller äganderätten till exempelvis det hus som byggs. Denna riskfördelning som innebär att entreprenören som huvudregel bär ansvar för skador som uppstår på entreprenaden bygger dock på utgångspunkten att entreprenaden ska genomföras så kostnadseffektivt som möjligt. Det är entreprenören som har den faktiska möjligheten att förebygga skador på entreprenaden vilket, enligt min mening, får ses som ett legitimt skäl för att motivera att entreprenören som utgångspunkt ska bära ansvaret för skador under entreprenadtiden.³⁸

Avseende tillämpningen av kap. 5 § 1 slog HD i NJA 2013 s. 271³⁹ fast att regeln i kap. 5 § 4 AB 92 (vilken är i det närmaste likalydande med kap. 5 § 1 AB 04) endast syftar till att fördela risken för skador på entreprenaden. Bestämmelsen ger således inte någon ledning för vilken påföljd som aktualiseras för den part som bär risken vid inträffad skada, utan det får utläsas av andra bestämmelser i AB 04.⁴⁰

HD anförde vidare i samma rättsfall, avseende effekten av entreprenörens objektansvar, att den som bär risken för arbetet inte kan använda en skada som ett skäl för att inte leverera sin avtalade prestation. HD konstaterade att den vanligaste påföljd som drabbar entreprenören vid ett fel i entreprenaden är avhjälpande.⁴¹ Konsekvensen av att det inträffar en skada på entreprenaden

---

³³ Se AB 04, s. 4.

³⁴ Se till exempel kap. 4 § 11, kap. 5 § 23, kap. 6 § 24 och kap. 7 § 17 AB 04.

³⁵ Se Deli (2017), s. 99.

³⁶ Se Hedberg (2010), s. 85 f.

³⁷ Jfr Hedberg (2011), s. 50.

³⁸ Se Liman (1980), s. 56.

³⁹ Rättsfallet redogörs närmare för i avsnittet 3.3.1.1 nedan.

⁴⁰ Se NJA 2013 s. 271, p. 10.

⁴¹ Ibid., p. 8.

som omfattas av entreprenörens objektansvar är således normalt sett att entreprenören får avhjälpa skadan på egen bekostnad.

Det ovan nämnda innebär att om entreprenören bär risken för en skada så kan denne inte ursäkta ett icke-kontraktsevenligt resultat med hänvisning till skadan utan är nödgad att åtgärda skadan innan slutbesiktning.⁴² Skadan utgör annars en avvikelse som innebär att entreprenaden inte utförts på ett kontraktsevenligt sätt, vilket enligt begreppsbestämningarna i AB 04 innebär att entreprenaden är behäftad med fel. Eventuella följdskador som uppstår på entreprenaden på grund av fel som entreprenören ansvarar för enligt sitt objektansvar, ansvarar entreprenören också strikt för, enligt kap. 5 § 8 AB 04.

3.2.1 Entreprenadtid och avlämnande

3.2.1.1 Tidpunkt för avlämnande

I enlighet med ordalydelsen i kap. 5 § 1 st. 1 AB 04 så gäller entreprenörens objektansvar endast under entreprenadtiden. Det blir således viktigt för frågan om vem som bär risken för inträffad skada att konstatera när entreprenadtiden, och därmed också entreprenörens objektansvar, upphör.

Entreprenadtiden definieras enligt begreppsbestämningarna i AB 04 som ”tid från entreprenadens påbörjande till och med den dag då entreprenaden är godkänd”⁴³. Bestämmelsen i kap. 5 § 1 måste därför läsas tillsammans med kap. 7 § 12 AB 04 vilken stadgar att en entreprenad som godkänns vid en slutbesiktning ska anses avlämnad *från* denna dag. Denna lydelse innebär att entreprenaden anses avlämnad till beställaren från klockan 00.00 på den vid godkänd slutbesiktning påföljande natten. Ett exempel kan förtydliga lydelsen. Om entreprenaden godkänns vid slutbesiktning den 1 juni kl. 14.00, så anses entreprenaden avlämnad från kl. 00.00 natten mellan den 1 juni och den 2 juni. Vid samma tidpunkt upphör entreprenadtiden och därmed också entreprenörens objektansvar.⁴⁴

Entreprenadtiden upphör således när entreprenaden är godkänd och avlämnad. Eftersom godkännandet förutsätter att en slutbesiktning skett, uppstår frågan vem som har ansvar för att se till att slutbesiktning sker och hur situationen ska hanteras om en slutbesiktning uteblir.

Det är beställarens ansvar att tillse att slutbesiktningen verkställs.⁴⁵ Enligt kap. 7 § 2 AB 04 ska en slutbesiktning verkställas vid kontraktstidens utgång eller, i de fall då entreprenaden blir försenad, utan dröjsmål efter det att entreprenaden anmälts färdigställd.

Det finns dock de fall där en slutbesiktning trots detta inte äger rum, vilket väcker frågan om när entreprenörens objektansvar upphör i dessa fall. Enligt

---

⁴² Se NJA 2013 s. 271, p. 8.

⁴³ Se AB 04, s. 4.

⁴⁴ Se Byggandets kontraktskommitté (2009), s. 38.

⁴⁵ Se mål nr T 469-15, Hovrätten för Övre Norrland, meddelad 2016-05-04.

kap. 7 § 12 st. 7 AB 04 gäller att om inte slutbesiktning verkställs inom föreskriven tid, alltså vid kontraktstidens utgång eller när entreprenaden anmälts färdigställd och detta är på grund av beställarens underlåtenhet, anses entreprenaden godkänd och avlämnad på den dag då besiktning rätteligen skulle ha verkställts.

I NJA 2015 s. 862 behandlades bland annat frågan om vilken dag som ska anses vara den dag då slutbesiktningen *rätteligen* skulle verkställts om slutbesiktning inte skett. HD hade i målet att ta ställning till hur entreprenörens preskriptionstid för fordringar som skulle löpa från entreprenadtidens godkännande skulle beräknas när en slutbesiktning inte skett.⁴⁶ HD konstaterade att när det gällde bl.a. garantitid så räknas den från den dag då slutbesiktning rätteligen skulle ha verkställts. I de fall då slutbesiktning inte skett vore ”det en lämplig ordning att preskriptionstiden [...] börjar löpa när entreprenören avslutat sina arbeten”⁴⁷. HD konstaterade dock att just preskriptionsregler, enligt en ändamålsenlig tolkning, ska tolkas restriktivt då dessa har en så rättighetsavskärande verkan. Det vore enligt HD att gå för långt att tillämpa en preskriptionsregel med hjälp av utfyllande tolkning, varför fordringarna i detta fall inte ansågs vara preskriberade.⁴⁸ HD:s uttalande att det vore en lämplig ordning att utgå från när entreprenören avslutade sina arbeten i de fall när en slutbesiktning inte skett är enligt min mening rimlig. Särskilt sett mot bakgrund av att slutbesiktning enligt kap. 7 § 2 st. 1 AB 04 ska ske utan dröjsmål efter det att entreprenaden blivit färdigställd i de fall då entreprenaden färdigställs efter kontraktstidens utgång.

I T 469-15 bedömde hovrätten för Övre Norrland frågan om vilken dag då besiktningen rätteligen skulle ha verkställts enligt följande. Parterna i målet hade bestämt att slutbesiktning skulle ha skett den 8 januari 2013. Entreprenören menade att entreprenaden blev godkänd vid en slutbesiktning den 8 januari 2013, medan beställaren hävdade (i) att slutbesiktningen denna dag fick avbrytas då entreprenaden inte var färdigställd (ii) att det istället skedde en förbesiktning denna dag och (iii) att det bestämdes att en ny slutbesiktning skulle äga rum den 30 januari 2013. Beställaren yrkade förseningsvite för perioden mellan den 8 januari 2013 och den 30 januari 2013. Hovrätten kom till slutsatsen att det förvisso var utrett i målet att det skedde en förbesiktning den 8 januari 2013 samt att det på något sätt bestämts att en ny slutbesiktning skulle ske den 30 januari 2013. Hovrätten konstaterade dock att besiktningsmannen, i strid mot reglerna i AB 04, inte upprättat ett besiktningsprotokoll från slutbesiktningen den 8 januari 2013, vilket besiktningsmannen ska göra även vid avbrutna besiktningar. Hovrätten menade därför att beställaren, som är ansvarig för att besiktningen verkställs, inte kunde visa att slutbesiktningen vare sig hållits eller avbrutits. Eftersom det var beställarens ansvar att verkställa slutbesiktningen den 8 januari 2013 skulle beställaren lastas för att denne underlåtit att tillse att slutbesiktningen

---

⁴⁶ Enligt kap. 6 § 19 AB 04 gäller att *entreprenörens* preskriptionsfrist för fordringar är sex månader räknat från entreprenadens godkännande.

⁴⁷ Se NJA 2015 s. 862, p. 23.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 22 ff.

ägde rum det datum som parterna avtalat om. Således ansåg hovrätten mot bakgrund av kap. 7 § 12 st. 7 AB 04 att slutbesiktning av entreprenaden rätteligen skulle ha verkställts, varvid entreprenaden skulle anses godkänd och avlämnad den 8 januari 2013.

Domstolen slog fast att om parterna har avtalat om ett datum för slutbesiktning och slutbesiktning inte äger rum detta datum så är gällande det överenskomna datumet som det datum då besiktningen ska anses rätteligen ha verkställts. Detta under förutsättning att beställaren inte kan visa att en slutbesiktning inletts och avbrutits denna dag. Så som jag tolkar domstolens resonemang hade beställaren kunnat styrka att slutbesiktning skedde den 8 januari 2013 om beställaren begärt att besiktningsmannen upprättade ett protokoll som slog fast att besiktningen fick avbrytas.

Det faktum att bestämmelsen i kap. 7 § 12 AB 04 enbart tar sikte på beställarens underlåtenhet att hålla slutbesiktning samt att praxis fokuserar på beställarens skyldighet att verkställa slutbesiktning, beror enligt min mening på att det är beställaren som har att vinna på att entreprenaden inte blir avlämnad. Detta eftersom entreprenörens objektansvar i dessa fall alltså gäller.

3.2.1.2 Sammanfattningsvis om avlämnadetidpunkten

Avlämnandet sker således som huvudregel i samband med att entreprenaden godkänns genom en slutbesiktning vid kontraktstidens utgång. Om entreprenaden är försenad så ska slutbesiktningen ske utan dröjsmål när entreprenören anmäler entreprenaden färdigställd. Det är beställaren som är ansvarig för att en slutbesiktning kommer till stånd vid denna tidpunkt.

Bestämmelsen i kap. 7 § 12 p. 7 AB 04 stadgar att i de fall slutbesiktningen inte sker på grund av underlåtenhet från beställaren, ska entreprenaden anses godkänd och avlämnad från den dag då besiktningen rätteligen skulle ha verkställts. När denna tidpunkt inträffar är det svårare att ge ett generellt besked om. Det går dock att konstatera, utifrån den praxis och underrättspraxis som finns på området, att slutbesiktning som utgångspunkt kan anses ha skett vid den dag entreprenören färdigställde arbetena eller vid den dag parterna bestämt att slutbesiktning skulle ha ägt rum och beställaren kan lastas för att slutbesiktning inte anses ha skett.

Kap. 7 § 12 p. 7 balanserar således risken mellan parterna. En slug beställare hade utan denna bestämmelse kunnat fördröja en slutbesiktning, vilket om oturen är framme, kan vålla entreprenören avhjälpandekostnader om en skada inträffar under denna tid.

3.2.2 Entreprenadens omfattning

Entreprenörens objektansvar omfattar som ovan nämnt skador som uppstår på en ej avlämnad del av entreprenaden. Begreppet *entreprenaden* avgränsar

således det objekt som entreprenörens objektansvar tar sikte på, varför det blir nödvändigt att utreda även vad begreppet *entreprenaden* omfattar.

Entreprenaden definieras i begreppsbenämningarna i AB 04 som ”kontraktarbeten jämte förekommande ÄTA-arbeten”⁴⁹. *Kontraktarbete* definieras i sin tur som ”arbete som enligt kontraktshandlingarna ingår i entreprenörens åtagande”⁵⁰. *Arbete* definieras enligt begreppsbestämningarna i AB 04 som ”arbetsprestation, hjälpmedel, material och varor”⁵¹. *ÄTA-arbete* definieras i samma begreppsbestämningar som ”Ändringsarbete, Tilläggsarbete som står i omedelbart samband med kontraktarbetena och som inte är av väsentlig annan natur än dessa, samt Avgående arbete”⁵².

Genom att skriva ut samtliga definitioner och underdefinitioner av begreppet *entreprenaden* kan entreprenörens objektansvar skrivas enligt följande:

Entreprenören ansvarar under entreprenadtiden för skada på ej avlämnad del av arbetsprestation, hjälpmedel, material och varor som enligt kontraktshandlingarna ingår i entreprenörens åtagande jämte förekommande Ändringsarbete, Tilläggsarbete som står i omedelbart samband med kontraktarbetena och som inte är av väsentlig annan natur än dessa, samt Avgående arbete.

Magnusson har i anslutning till ett resonemang om dessa begreppsbestämningar sin artikel⁵³ i JT konstaterat följande. På grund av den innebörd som begreppet arbete ges i AB 04 så omfattar entreprenörens objektansvar allt material som ingår i dennes åtagande, oaktat om entreprenören byggt in materialet eller om det endast förvaras på arbetsplatsen vid tidpunkten för inträffad skada.⁵⁴

Material som tillförts av beställaren ska, som Magnusson framhäver, regleras enligt kap. 5 § 9 st. 2 AB 04, vilken föreskriver att part är ansvarig för skada som uppstår på hjälpmedel, material eller vara som motparten tillhandahåller om skadan beror på bristfällig vård från dennes sida. Entreprenörens ansvar för material som beställaren tillfört *entreprenaden* är således behäftat med ett krav på någon slags försummelse av den vårdplikt som parterna har för tillhandahållet material.

Eftersom entreprenörens ansvar för material som tillförts *entreprenaden* av beställaren regleras av kap. 5 § 9 st. 2, vilken föreskriver bristande vård som förutsättning för ansvar, så innebär detta att inget sådant material omfattas av entreprenörens objektansvar. Så länge entreprenören handskas ”normalt aktsamt”⁵⁵ med det material som beställaren tillhandahåller så bär

---

⁴⁹ Se AB 04 s. 4.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid., s. 5.

⁵³ Se Magnusson (JT 2014/15), s 307 ff.

⁵⁴ Ibid., s. 310.

⁵⁵ Se Hedberg (2010), s. 97.

entreprenören således inget ansvar för materialet om det skadas genom en normalt oförsedd händelse såsom till exempel en brand.

3.3 Undantag från entreprenörens objektansvar för skador som beror på beställaren

3.3.1 Innebörden av undantaget enligt praxis

I kap. 5 § 1 st. 2 AB 04 görs undantag från entreprenörens objektansvar.⁵⁶ Enligt detta undantag ansvarar inte entreprenören för skada på entreprenaden som *beror på beställaren*.

Frågan om vilket ansvar för beställaren som bestämmelsen aktualiserar var fram till att HD meddelade NJA 2013 s. 271 omstritt. Flera författare gjorde i litteratur publicerad innan år 2013 gällande att bestämmelsen i kap. 5 § 1 st. 2 innebar att beställaren ansvarade oberoende av vållande.⁵⁷ En uppfattning som HD i NJA 2013 s. 271 konstaterade var felaktig.

3.3.1.1 NJA 2013 s. 271 – ”Skadorna på Läckebys arbeten”⁵⁸

Huvudfrågan i rättsfallet var huruvida undantagsbestämmelsen från entreprenörens objektansvar i kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 (vilken motsvaras av kap. 5 § 1 st. 2 AB 04) innebar att beställaren var ersättningsskyldig oberoende av vållande.

Bakgrunden till tvisten var följande. Uppsala kommun hade uppfört nya vattenverk. Peab var generalentreprenörer i denna utförandeentreprenad. Läckeby Water AB(”Läckeby”) var anlitate av Peab som underentreprenör. I avtalsförhållandet mellan Peab och Läckeby var Peab således beställaren. I samband med att Peab utförde funktionskontroller drabbades ett av vattenverken (d.v.s. Läckebys entreprenad) av en översvämning, då det pumpats in vatten i bassängerna trots att dessa var fulla. Översvämningen berodde dels på att pumpen pumpade in vatten, dels på att vissa ventiler inte stängts (hade ventilerna varit stängda hade de ’stängt rören’ så att vattnet inte haft möjlighet att nå bassängen). Det aktuella vattenverket var utrustat med ett översvämningsslarm men det var vid tidpunkten för översvämningen frånslaget. Det gjordes inte gällande att det var Peab som slagit ifrån översvämningsslarmet.

---

⁵⁶ Se bestämmelsens ordalydelse i avsnitt 3.1.

⁵⁷ Se t. ex. (i) Johansson (2005) s. 291, (ii) Rådberg (2011), s. 58 f. samt (iii) Hedberg (2010), s. 86.

⁵⁸ Avgörandet är döpt till ”Skadorna på Läckebys arbeten”:

<https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstodomstolen/dopta-rattsfall/official-lista-over-dopta-rattsfall.pdf> (besökt 2021-05-18), men det händer att det i dagligt tal kallas för ”Läckeby Water-målet” eller ”Zürichdomen”.

Läckeby's försäkringsbolag, som efter att de ersatt Läckeby inträtt i deras ställe i tvisten, yrkade i första hand att uttrycket *beror på beställaren* innebar att beställaren ansvarade för skador oberoende av vållande. I andra hand yrkade Läckeby att innebörden av *beror på beställaren* innebar att beställaren ansvarade för skador p.g.a. vårdslöshet och i tredje hand yrkade Läckeby att de som entreprenör i vart fall hade rätt till ersättning för de extraarbeten som de fått utföra till följd av skadan. Peab bestred samtliga yrkanden.

Läckeby's anförde följande som grund för sin talan. Peab, eller en av deras underentreprenörer (d.v.s. en sidoentreprenör till Läckeby), hade installerat ventilerna. Det var också nu nämnda sidoentreprenör till Läckeby som hanterat ventilerna under funktionskontrollerna. Även om det inte var Peab som hanterade ventilerna under funktionskontrollerna så hade Peab i egenskap av generalentreprenör ett samordningsansvar avseende samtliga åtgärder för funktionskontrollerna. Peab skulle ha tagit fram rutiner för funktionskontrollerna och sett till att alla nödvändiga säkerhetsåtgärder i samband med funktionskontrollerna blev utförda. Omständigheterna som låg till grund för översvämningen låg således inom Peabs kontroll och Peab bar ansvaret för funktionskontrollerna som skedde i deras entreprenad. Läckeby har, till skillnad från Peab, inte kunnat påverka funktionskontrollernas utförande. Vidare hade Peab satt igen bräddavloppet med en plyfaskiva, vilket i vart fall förvärrade skadorna av översvämningen, då inget av det vatten som pumpades in i bassängerna kunde rinna undan. Peab kunde ha satt igen bräddavloppet med ett galler för att förhindra personskada om det var syftet med att täcka bräddavloppet. En sådan lösning hade fortsatt möjliggjort bräddavloppens funktion att avleda vatten. Sammantaget innebar detta att skadan och dess omfattning var ett resultat av att pumpen pumpade in vatten, att ventilerna var öppna och att bräddavloppet var igensatt. Peab ansvarade i vart fall för de två sistnämnda omständigheterna. Det faktum att ventilerna var öppna har utgjort ett nödvändigt moment för att skadan skulle inträffa.

Peab, å sin sida, gjorde gällande följande. Ventilerna ingick förvisso i Peabs generalentreprenad men Peab hade ingen skyldighet att hantera dessa. En sidoentreprenör till Läckeby var den som hanterade alla ventiler. En beställares eventuella skadeståndsskyldighet kan vidare inte grundas direkt på kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 utan en beställares eventuella skadeståndsskyldighet kommer till uttryck genom, och ska därför grundas på, andra bestämmelser i AB 92. Om domstolen ändå skulle anse att kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 är möjlig att grunda skadeståndsskyldighet på, måste *beror på beställaren* tolkas. För att skadan ska anses *bero på* Peab så måste Peab i så fall ha varit ansvarig för "den primära orsaken"⁵⁹. Den primära orsaken måste dessutom ha varit både tillräcklig och nödvändig för att skadan ska ha kunnat inträffa. Pumpen var den primära orsaken till skadan i detta fall och pumpen ingick inte i Peabs entreprenad varför Peab varken ansvarade för eller hade ett bestämmande inflytande över denna. Som utgångspunkt kunde Peab enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler inte heller bli ersättningskyldig för att de underlåtit att handla, så vida inte det förelegat en handlingsplikt för dem av

---

⁵⁹ Se NJA 2013 s. 271, tingsrättens dom "parternas utveckling av talan".

något slag. Någon skyldighet för Peab att agera för att ta bort plyfaskrivan eller hantera ventilen har inte förelagat. Även om kap. 5 § 4 st. 2 skulle bedömas utgöra grund för ersättningskrav skulle Peab således vara fri från ett sådant krav, då skadan inte kunde anses bero på Peab.

Hovrätten konstaterade följande. Om uttrycket *beror på beställaren* tolkas som att det föreligger strikt ansvar för beställaren, d.v.s. ett ansvar oberoende av vållande, så innebär det att bestämmelsen blir motstridig andra bestämmelser i AB-avtalen. Ett exempel på en bestämmelse som skulle kunna vara motstridig kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 kunde enligt hovrätten vara den som nu återfinns i kap. 5 § 9 AB 04 som stadgar att om part är vårdslös vid utförande av eget arbete och därigenom orsakar skada på motpartens arbete är denne skyldig att ersätta skadan. Detta krav på vårdslöshet för beställarens ansvar skulle åsidosättas om det var möjligt att grunda skadeståndsansvar för beställaren redan då en skada *beror på beställaren*. Vidare anförde hovrätten att *beror på* inte är ett begrepp som har ”någon vedertagen rättslig betydelse”⁶⁰. Hovrätten påpekade att begreppet återfinns i köplagen men att begreppet även där endast, i enlighet med förarbetena, är en slags hänvisning till andra bestämmelser vari avtalsbrott och påföljder regleras. Hovrätten kom således fram till att undantaget *beror på beställaren* är en ”hänvisningsbestämmelse”⁶¹ och att det inte går att grunda strikt ansvar för beställaren mot bakgrund av den. Hovrätten konstaterade vidare, gällande Läckebys andra- och tredjehandsyrkande, att entreprenören inte lyckats visa att beställaren varit vårdslös. Inte heller, menade hovrätten, kunde bestämmelsen tolkas så att entreprenören skulle vara berättigad ersättning för de merkostnader de haft till följd av att de avhjälpde skadan.

Frågan om huruvida beställaren ska anses skadeståndsskyldig oberoende av vållande beviljades prövningstillstånd av HD. Hovrättens bedömning gällande andra- och tredjehandsyrkandet stod således fast.

HD konstaterade följande. En skada är inte en omständighet som ursäktar att entreprenören inte levererar den avtalade prestationen. I inomobligatoriska förhållanden är utgångspunkten vidare att skadeståndsskyldighet förutsätter oaktsamhet eller annan ansvarsgrund. Med uttrycket *beror på beställaren* ”avses enligt gängse juridiskt språkbruk ett faktiskt orsakssamband utan något krav på klandervärd handlande”⁶² (vilket då skulle kunna tolkas som att beställaren har ett ansvar oberoende av vållande). Sett i ljuset av allmänna obligationsrättsliga principer och mot bakgrund av de andra bestämmelserna i AB 92 slog HD dock fast att undantaget från entreprenörens objektansvar för skador *beror på beställaren* i kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 endast är en riskfördelningsregel. Bestämmelsen innebär därför inte att beställaren är skadeståndsskyldig oberoende av vållande, utan skadeståndsskyldigheten och eventuella förutsättningar för denna skyldighet får utläsas av andra bestämmelser i AB 92.

---

⁶⁰ Se NJA 2013 s 271, hovrättens domskäl.

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid, p. 9.

Rent språkligt konstaterade HD således att uttrycket *beror på beställaren* kan ge sken av ett att det föreligger strikt ansvar för beställaren, men när bestämmelsens ordalydelse läses i ljuset av de övriga villkoren i AB 92 blev det tydligt att det inte är möjligt att grunda skadeståndsansvar för beställaren endast på denna regel.

Denna slutsats är enligt min uppfattning den enda slutsats som var möjlig att komma fram till eftersom ett ansvar för beställaren oberoende av vållande skulle riskera att, vilket hovrätten uttryckligen konstaterade, undergräva de bestämmelser i AB-avtalen som förutsätter vårdslöshet för skadeståndsansvar.

Värt att notera härtill är att HD aldrig gjorde en bedömning av vilken av parterna som bar ansvaret för skadan i detta enskilda fall eftersom kärandens talan ogillades. Det går således inte att dra en slutsats om hur risken för denna skada skulle ha fördelats eller vilket ansvar Peab har för sina anlitade entreprenörer utifrån detta rättsfall.

3.3.1.2 NJA 2013 s. 1174

Bakgrunden till tvisten var följande. En församling ("Kyrkan") hade anlitat Peab som generalentreprenör för att uppföra en kyrka och en församlingssal. Kyrkan hade en egen konsult för de byggtekniska frågorna. Inget av AB-avtalen användes vid entreprenaden. Golvläggningen bröts ut ur entreprenaden men Peab skulle tillse att betongplattan var klar för golvläggning, genom att bl.a. genomföra en fuktmätning för att på så vis kontrollera att betongplattan var tillräckligt torr för att kunna beläggas med golvmatta. En av Peab anlitad entreprenör vidtog sedermera en fuktmätning och redovisade mätresultatet i ett protokoll till kyrkan. Kyrkan hade då accepterat ett anbud från en firma ("Hedlunds") som skulle utföra golvläggningen. När Kyrkan tagit emot protokollet från Peab så sände kyrkan Hedlunds offert åter till Hedlunds med följande noteringar på offerten: "Munters fuktmätning 12/2 kl. 11.00, 84,7 %, Vidarebefordrat till Hedlund"⁶³ samt "OK"⁶⁴.

I målet var det ostridigt att fuktigheten i betongplattan fick vara högst 85% vid golvläggning, men att fuktigheten vid den faktiska golvläggningen uppgick till 87,3%, vilket bland annat orsakade skador på mattan.

Frågan i målet var således huruvida det var Kyrkan eller Hedlunds som skulle stå risken för de skador som uppstod i och med att golvläggningen skedde när golvmattan var för fuktig.

Kyrkan yrkade att Hedlunds skulle utge ersättning motsvarande de kostnader Kyrkan haft för att ersätta den skadade mattan med en ny, eftersom det enligt Kyrkan förelåg ett fel i den utförda tjänsten som Hedlunds levererat. Kyrkan anförde att de inte förstod innebörden av protokollet från fuktmätningen, att

---

⁶³ Se NJA 2013 s. 1174, p. 3.

⁶⁴ Ibid.

de hade skickat över fuktmättningsprotokollet till Hedlunds samt att Kyrkan tog för givet att Hedlunds skulle kontrollera protokollet. Kyrkans argumentation får förstås så att Hedlunds kunskapsövertag innebar att Hedlunds skulle bära ansvar för de skador som uppstått, då Hedlunds borde undersökt fuktmättningsprotokollet och kan förväntas ha förstått mätresultatet.

Hedlunds angav å sin sida att deras uppdrag i entreprenaden var att lägga mattan, medan Peab var de som bar ansvar för att kontrollera att betongplattan var tillräckligt torr för att mattläggas. Hedlunds menade vidare att de inte mottagit fuktmättningsprotokollet från kyrkan och att de tog för givet att de anteckningar som gjorts av kyrkan på offerten innebar att betongplattan var torr nog för att mattläggas. Om kyrkan gjort en felbedömning i denna del så var det kyrkan som ska lastas för denna.

Varken tingsrätten, hovrätten eller HD fann det visat att Hedlunds fått ta del av fuktmättningsprotokollet.

Mellan parterna gällde som tidigare nämnt inte AB-avtalen utan HD valde att tillämpa konsumenttjänstlagen analogt för att lösa tvisten. HD påpekade att konsumenttjänstlagen ska tillämpas med försiktighet mellan två juridiska personer, men att konsumenttjänstlagen i vissa delar ger uttryck för allmänna avtalsrättsliga principer.⁶⁵ I sin bedömning av tvisten hänvisade HD även till AB-avtalen och de regler som däri reglerar ansvar för uppgifter och upplysningsplikt.⁶⁶

Med hänvisning till så väl Köplagen som Konsumenttjänstlagen anförde HD att föreligger fel i varan/tjänsten om den inte överensstämmer med vad som följer av avtalet och/eller inte är fackmässigt utförd. Utgångspunkten i dessa fall är att säljaren(entreprenören) ansvarar för detta fel. Så är dock inte fallet om felet är hänförligt till omständigheter på köparens(beställarens) sida, till exempel om köparen tillhandahåller material som på grund av sitt skick medför att tjänstens resultat blir felaktigt eller att köparen lämnar anvisningar som medför att resultatet av tjänsten blir felaktigt. Detta gäller dock inte om säljaren utifrån en fackmässig bedömning insett eller bort inse bristerna och inte upplyst köparen om detta. I anslutning till detta resonemang hänvisar HD även till kap. 1 § 6 AB 04 som reglerar att part ansvarar för riktigheten av uppgifter, undersökningsmaterial och tekniska lösningar som denne tillhandahållit samt kap. 2 § 9 AB 04, vilken konstaterar att part har en underrättelseskyldighet gentemot sin avtalspart för uppgifter, föreskrifter eller omständigheter m.m. som till exempel innebär att det föreskrivna sättet för utförande av entreprenaden är olämpligt.

HD sammanfattar skälen till reglernas innehåll enligt följande.

”Ett viktigt skäl för detta begränsade ansvar för mottagaren av anvisningar eller uppgifter är att en annan ordning, där säljaren skulle anses ha en mer

---

⁶⁵ Ibid., p. 9.

⁶⁶ Ibid., p. 16 f.

långtgående skyldighet att kontrollera en anvisning eller en uppgift, ofta skulle innebära att köparen drabbades av dubbla kostnader, dels kostnader för att ta fram den anvisning eller uppgift som överlämnas till säljaren, dels kostnader för den tid säljaren får lägga ned på att granska anvisningen eller uppgiften”⁶⁷.

HD ansåg att den felaktiga uppgift som lämnats av Kyrkan var en omständighet på deras sida. Det har inte förelegat en skyldighet för Hedlunds att misstro eller kontrollera denna uppgift.

Entreprenören har således normalt sett ingen skyldighet att granska uppgifter som lämnats av beställaren, om inte entreprenören insett eller borde insett att uppgifterna var felaktiga. En skada på entreprenaden som uppstår till följd av att beställaren tillhandahåller en felaktig uppgift ska således medföra att skadan anses *bero på beställaren* och därför inte omfattas av entreprenörens objektansvar.

3.3.2 Innebörden av undantaget enligt doktrin

Undantaget i kap. 5 § 1 st. 2 AB 04 har även varit föremål för diskussion i doktrin.

Hedberg exemplifierar situationen när en skada enligt bestämmelsen ska anses bero på beställaren och ger som exempel att beställarens tillhandahållna konstruktion givit upphov till en skada.⁶⁸ Det är ett konstaterande som är i enlighet med utgången i NJA 2013 s. 271 och NJA 2013 s. 1174. Följderna av kap. 5 § 1 st. 2 får utläsas av andra bestämmelser och det faktum att beställaren ansvarar för skada till följd av en av denne angiven konstruktion framgår ju redan av kap. 1 § 6 AB 04.

Samuelsson anför att beställarens ansvar för skada även kan grundas på passivitet.⁶⁹ Undantaget i kap. 5 § 1 st. 2 innebär således inget krav på att beställaren, för att skadan ska anses bero på beställaren, måste ha orsakat skadan genom ett aktivt handlande. En skada som beställaren orsakat genom underlåtenhet kan således *bero på beställaren*.

Deli framhåller att effekten av att en skada anses *bero på beställaren* blir att entreprenören har rätt till ersättning för att avhjälpa skadan. Deli menar att det därför ligger ”nära till hands”⁷⁰ att reglera en sådan kostnad som ett ÄTA-arbete.⁷¹ Denna slutsats framkommer även av NJA 2013 s. 271 vari HD anför att bestämmelser om tilläggsarbete kan användas i de fall då beställaren stått en risk för skada men önskar att entreprenören avhjälper den.⁷² Detta innebär enligt min mening att om det finns avtalade å-priser eller liknande för ÄTA-

---

⁶⁷ Se NJA 2013 s. 1174, p. 17.

⁶⁸ Se Hedberg (2010), s. 86.

⁶⁹ Se Samuelsson (2020), s. 274.

⁷⁰ Se Deli (2017), s 99.

⁷¹ Ibid.

⁷² Se NJA 2013 s. 271, p. 11.

arbeten bör dessa tillämpas för det avhjälpande som sker av skador som beror på beställaren.

Rättsläget är oklart gällande bedömningen av vilket ansvar beställaren bär i en situation där en skada orsakats av entreprenören men förvärrats av beställaren. Utgångspunkten är som bekant att entreprenören bär ansvar i denna situation men om beställarens handling eller underlåtenhet medfört att skadan ökat i en mer omfattande mån torde entreprenörens ansvar, enligt min mening, möjligen kunna jämkas. I praktiken kanske det nu anförda vållar bevissvårigheter av sådan omfattning att det blir kostnadsineffektivt för entreprenören att försöka bevisa beställarens delansvar istället för att åtgärda skadan, men det beror naturligtvis på skadans omfattning.

Undantaget i kap. 5 § 1 st. 2 AB 04 kan vidare enligt Samuelsson läsas tillsammans med kap. 5 § 12 AB 04.⁷³ Kap. 5 § 12 stadgar att part ansvarar för bland annat sina anlitade entreprenörer. Uppsatsen återkommer till ett mer ingående resonemang om denna bestämmelse nedan i avsnitt 4.

3.3.3 Sammanfattningsvis om beställarens ansvar för skador som beror på beställaren

Sammanfattningsvis gäller således att om det föreligger ett faktiskt orsakssamband mellan beställarens handling eller underlåtenhet och skadan, så bär beställaren risken för denna skada enligt riskfördelningsfunktionen som kap. 5 § 1 st. 2 AB 04 har. Det innebär att beställaren inte med hänvisning till skadan kan göra gällande ett fel i entreprenaden. Vill beställaren ha en sådan skada avhjälpd så får det regleras mellan parterna genom ett ÄTA-arbete.

För att entreprenören ska kunna rikta ett skadeståndsanspråk mot beställaren med anledning av skadan måste däremot någon av de skadeståndsgrundande bestämmelserna i AB 04 ge stöd för detta, det går inte att göra gällande ett skadeståndsanspråk mot beställaren enbart med stöd av riskfördelningsregeln kap. 5 § 1 st. 2 04.

3.4 Undantag från entreprenörens objektansvar för skador som uppstår till följd av beställarens brukande

3.4.1 Undantagets ordalydelse

Kap. 5 § 2 AB 04 innehåller ytterligare ett undantag från entreprenörens objektansvar. Undantaget i kap. 5 § 2 lyder enligt följande.

---

⁷³ Se Samuelsson (2020), s. 274.

Beställaren har rätt att efter samråd med entreprenören under entreprenadtiden ta ej avlämnad del av entreprenaden i bruk, men ansvarar därvid för skada på entreprenaden på grund av brukandet samt för ökade kostnader för entreprenadens utförande och färdigställande.

Bestämmelsen reglerar således en rätt för beställaren att ta en del av entreprenaden i bruk innan slutbesiktning har skett.

3.4.2 Ansvar för skador som uppstår på grund av brukande

Samuelsson belyser att beställarens ansvar för skador på grund av brukande enbart gäller just skador *till följd av brukandet*. Andra skador som uppstår medan beställaren brukar en del av entreprenaden men som inte är en följd av brukandet omfattas inte av detta undantag.⁷⁴

Enligt min mening innebär detta att skador som uppstår på entreprenaden då beställaren tagit del av entreprenaden i bruk, men som inte är en följd av brukandet får regleras enligt kap. 5 § 1 AB 04. Det innebär således att entreprenören som utgångspunkt står risken för dessa skador, om skadorna inte beror på beställaren eller på en 'force majeure-händelse'⁷⁵.

Samuelsson menar dock att skador som uppstått på entreprenaden efter att beställaren tagit ej avlämnad del av entreprenaden i bruk, men som inte är en följd av brukande, inte ska regleras enligt kap. 5 § 1 AB 04 eftersom kap. 5 § 1 endast reglerar de fall då entreprenaden inte är avlämnad.⁷⁶ Enligt min mening tar dock även kap. 5 § 2 AB 04 sikte på en situation när entreprenaden inte är avlämnad, det framgår av dess ordalydelse. Jag menar därför att det är möjligt att i en situation då skada uppstått då beställaren tagit ej avlämnad del av entreprenaden i bruk, men skadan inte är en följd av brukandet, falla tillbaka på stadgandet i kap. 5 § 1. Stöd för denna uppfattning kan enligt min mening, i vart fall delvis, ges av Herres tillägg till NJA 2013 s. 271. Uppsatsen återkommer till ett närmare resonemang om Herres tillägg nedan i detta avsnitt.

Enligt Deli är beställarens ansvar för skada på entreprenaden till följd av brukande, ett ansvar "oberoende av vållande"⁷⁷. Deli redogör inte närmare för vad han menar med detta.

Vad Deli anför avseende att beställarens ansvar enligt kap. 5 § 2 är oberoende av vållande, det vill säga strikt, är särskilt sett i ljuset av det resonemang som HD förde i NJA 2013 s. 271, intressant. Detta eftersom begreppet *strikt*

---

⁷⁴ Se Samuelsson (2020), s. 278.

⁷⁵ Se kap. 5 § 1 st. 3 AB 04.

⁷⁶ Se Samuelsson (2020), s. 278.

⁷⁷ Se Deli (2017), s. 109.

ansvar för tankarna till en skyldighet att utge skadestånd. Vanligtvis blir beställaren skadeståndsskyldig för skador på motpartens arbete endast om denne varit vårdslös vid utförande av eget arbete.⁷⁸ Även den ”generella” skadeståndsbestämmelsen i kap. 5 § 11 AB 04 förutsätter vårdslöshet från beställarens sida för att denne ska kunna bli ersättningskyldig. Möjligen är det så att Deli syftar till att beställaren vid adekvat kausalitet mellan skadan och brukandet kan *hållas ansvarig*, men det vore att tolka lägga ord i hans mun. Sett till ordalydelsen får Delis uttalande anses gå mot HD:s resonemang i NJA 2013 s. 271. Även om detta rättsfall tar sikte på kap. 5 § 1 st. 2 så framkommer av Herres tillägg till domskälen att resonemanget avseende bestämmelsens riskfördelningsfunktion går att applicera även på kap. 5 § 2 AB 04.

Herre resonerade i sitt tillägg till domskälen i NJA 2013 s. 271, p. 18 om kap. 7 § 28 AB 92 (vilken är likalydande med kap. 5 § 2 AB 04). Med hänvisning till motiven till AB 72 anförde Herre att bestämmelsen utformades för att komplettera den dåvarande bestämmelsen om att entreprenören inte ansvarade för skada som vållats av beställaren. Anledningen var, enligt Herre att ”det ansågs nämligen oriktigt att entreprenören skulle svara för skada som uppkommit genom att den delen i entreprenaden togs i bruk, även om skadan inte kunde anses ha vållats av beställaren”⁷⁹. Vilket i och för sig innebär, så som Deli anför, att beställaren vid förtida ibruktage ansvarar oberoende av vållande. Herre anförde dock vidare att eftersom risken för skador som beror på beställaren redan övergått i och med kap. 5 § 4 st. 2 AB 92 (kap. 5 § 1 st. 2 AB 04), så följer redan härav att entreprenören inte ansvarar för skador som uppstår när beställaren brukar entreprenaden (eftersom dessa skador kan anses bero på beställaren). Herre påtalade avslutningsvis, vilket talar emot att beställaren bär ett strikt ansvar, att det inte heller i detta fall är fråga om en bedömning av skadeståndsskyldighet. Herre anför att kap. 7 § 28 AB 92 (kap. 5 § 2 AB 04) är en ”riskfördelningsregel som gör klart att beställaren svarar för skador som uppkommit efter förtida övertagande och att han därför inte kan resa anspråk mot entreprenören för eventuella fel av nämnt slag”⁸⁰.

Sett mot bakgrund av dels Herres tillägg till NJA 2013 s. 271, dels att AB 04 enligt HD:s tolkningsmetod ska ses som ett sammanhängande system, är min uppfattning att även kap. 5 § 2, precis som kap. 5 § 1 st. 2, att anse som en riskfördelningsregel som, mot bakgrund av nu nämnda rättsfall, innebär att entreprenören inte med hänvisning till denna bestämmelse kan kräva beställaren på skadestånd. Hade det varit möjligt att kräva skadestånd av beställaren redan genom kap. 5 § 2 hade det riskerat att undergräva skadeståndsbestämmelserna i kap. 5. Däremot kan entreprenören genom att påvisa att en skada uppstått till följd av beställarens brukande undgå att skadan noteras som ett fel vid slutbesiktning. Vill beställaren att entreprenören ska avhjälpa skadan får denne således beställa avhjälpan som ett ÄTA-arbete.

---

⁷⁸ Se kap. 5 § 9 st. 1 AB 04.

⁷⁹ Se NJA 2013 s. 271, Johnny Herres tillägg till domskälen, p. 18.

⁸⁰ Ibid.

Med beaktande av vad som gäller för de fall där beställaren bär ansvar för skador som beror på beställaren torde entreprenören enligt min uppfattning, även i de fall entreprenören vill göra gällande att beställaren bär ett ansvar på grund av brukande, behöva visa på ett adekvat orsakssamband mellan beställarens brukande av entreprenaden och skadan.

Gällande beställarens ansvar för kostnadsökningar vid förtida ibrukttagande, vilket framkommer av undantaget i kap. 5 § 2, anför Deli att bevisbördan för en sådan kostnadsökning åligger entreprenören.⁸¹ Sett mot den allmänna principen om bevissäkning framstår detta som naturligt - entreprenören är den som har enklast att bevisa att en kostnadsökning skett. För tydlighetens skull ska härvid understrykas att ansvaret för kostnadsökningar bärs av beställaren oavsett om det uppstått en skada på den del av entreprenaden som beställaren tagit i förtida bruk eller ej. Entreprenören kan ha åsamkats ökade kostnader till följd av att beställaren tagit del av entreprenaden i förtida bruk även om det inte uppstått någon skada på entreprenaden. Frågan om beställarens ansvar för kostnadsökning har således inte nödvändigtvis ett samband med bedömningen av huruvida det uppstått en skada på entreprenaden till följd av beställarens brukande.

3.4.3 Samrådets innebörd

Beställarens rätt att ta en ej avlämnad del av entreprenaden i bruk förutsätter enligt bestämmelsens ordalydelse att beställaren och entreprenören har haft ett samråd. Något som kan te sig förvånande är att dock entreprenören inte har rätt att vid ett samråd ställa några krav på formerna för brukandet.⁸²

Enligt Samuelsson kan entreprenören kan således inte med stöd av samrådskravet ställa krav på t.ex. nödvändiga säkerhetsåtgärder, men om entreprenören ändå gör det och en underlåtenhet att följa dessa krav från beställarens sida orsakar en skada som inte kan anses bero på brukandet menar dock Samuelsson att beställaren kan lastas för detta eftersom en sådan skada kan anses bero på beställaren enligt kap. 5 § 1 st. 2.⁸³

Johansson och Hedberg anför att bestämmelsen om samråd är en ordningsregel. Det finns utifrån en sådan uppfattning ingen sanktion kopplad till att underlåta att hålla samråd.^{84 85}

Min uppfattning är att enbart en underlåtenhet att hålla samråd inte aktualiserar någon sanktion. Ett 'brott' mot en av entreprenören uttalad säkerhetsföreskrift som med adekvat kausalitet leder till skada torde dock föranleda att skada anses bero på beställaren, så som Samuelsson anger, alternativt att skadan anses utgöra en följd av beställarens brukande.

---

⁸¹ Se Deli (2017), s. 109.

⁸² Se Samuelsson (2020), s. 279.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Jfr Johansson (2005), s. 292.

⁸⁵ Jfr Hedberg (2010), s. 86-87.

3.4.4 Entreprenörens rätt att påkalla förbesiktning

Det finns vissa bestämmelser i kap. 7 AB 04 som kan balansera upp den risk det innebär för entreprenören att beställaren kan ta en ej avlämnad del av entreprenaden i bruk, med eller utan samråd. Med stöd av dessa bestämmelser kan entreprenören i viss mån freda sig från ansvar för eventuella skador som uppstår på entreprenaden, vilka annars kan vara svåra för entreprenören att styrka beror på beställaren eller har uppstått till följd av beställarens brukande.

Enligt kap. 7 § 1 st. 1 p. 3 AB 04 gäller att entreprenören har rätt att påkalla förbesiktning om beställaren tar entreprenaden i bruk före färdigställandet. En förbesiktning kan i vart fall ge entreprenören en viss fördel ur bevishänseende om entreprenören ställs inför att behöva bevisa att beställaren genom sitt brukande orsakat en skada på entreprenaden. Detta eftersom ett besiktningsprotokoll kan styrka det skick den aktuella delen av entreprenaden befann sig i vid tidpunkten för beställarens ibruktagande.

Enligt kap. 7 § 2 st. 4 AB 04 gäller vidare att entreprenören har rätt att påkalla en slutbesiktning om beställaren vill ta en färdigställd del av entreprenaden i bruk. Denna bestämmelse kommer dock inte att redogöras för närmare eftersom en slutbesiktning som ovan nämnt innebär att denna del av entreprenaden blir avlämnad, varvid entreprenörens objektansvar upphör och ersätts med det avsevärt mer begränsade garantiansvaret. En sådan situationen faller därför utanför uppsatsens frågeställning.

4 Parts ansvar gentemot motparten för personer som denne anlitar

4.1 Bestämmelsens ordalydelse

Hittills har uppsatsen redogjort för hur risken för skador fördelas mellan avtalsparterna, d.v.s. beställaren och entreprenören. Parterna har dock utöver ansvaret för sitt eget agerande även ansvar gentemot motparten för bland annat anlitate personer. Detta ansvar följer av kap. 5 § 12 AB 04 som lyder enligt följande.

Part är ansvarig gentemot motparten för åtgärder i fråga om entreprenaden som vidtas eller underlåts av hans anställda samt av honom anlitate entreprenörer, leverantörer och övriga personer. Om en sidoentreprenör eller någon av denne eller av beställaren anlita person genom vårdslöshet orsakar entreprenören egendomsskada, är beställaren dock skyldig att betala ersättning endast om han är medvållande.

Det kommer framgå av utredningen nedan att det tycks råda en slags konsensus kring innebörden av bestämmelsens andra mening. Om en av beställaren anlita entreprenör varit vårdslös så ansvarar beställaren endast gentemot den skadelidande entreprenören om beställaren är medvållande. Uppsatsen ska inte föregripa den diskussionen men vill att läsaren innan denne fördjupar sig mer i utredningen har med sig att det som givit upphov till mest diskussion i doktrin har varit vilket ansvar beställaren har för en sidoentreprenör som genom oaktsamhet vållar annan entreprenör egendomsskada. Uppsatsen kommer mot bakgrund härav att fokusera på denna frågeställning i avsnittet.

4.2 Hur bestämmelsen behandlats i rättsfall

4.2.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr T 1727-05, meddelad 2007-03-16

Bakgrunden till tvisten var följande. Malmös Kommunala Bostadsbolag (MKB) hade anlita en generalentreprenör, TA Bygg, för att antingen uppföra en ny byggnad eller genomföra renoveringsarbeten på en befintlig byggnad (en exakt beskrivning av entreprenaden framgår inte av hovrättens dom). TA Bygg hade i sin tur anlita flera underentreprenörer, däribland Skandinaviska Sprinkler Aktiebolag (Sprinkler) och Aktiebolaget Rörläggaren

(Rörläggaren). Sprinkler hade underlåtit att limma en rörskarv i en sprinkleranläggning och Rörläggaren hade driftsatt sprinkleranläggningen utan att provtrycka den, vilket orsakade vattenskador då rörsystemet sprang läck av vattentrycket när vattnet släpptes på. Sprinkler hade vitsordat att de, genom att inte limma rörskarven, agerat vårdslöst.

Flera av TA Byggs andra underentreprenörer, bland annat golvläggaren, hade drabbats av skador på sitt arbete till följd av vattenläckaget. De andra underentreprenörernas försäkringsbolag, vilka genom att de ersatt sina försäkringstagare övertagit deras talan, anförde att även Rörläggaren förfarit vårdslöst då Rörläggaren tagit sprinkleranläggningen i bruk utan att ha provtryckt den. I målet var det ostridigt att det var den olimmade skarven som orsakat att sprinkleranläggningen sprungit läck.

Hovrätten fann att så väl Sprinkler som Rörläggaren förfarit vårdslöst.

Sprinkler och Rörläggaren hade försökt göra gällande att om de skulle anses ha agerat vårdslöst så skulle de trots sin vårdslöshet inte skulle hållas ansvariga för skadan då ett larm med dygnetruntbevakning inte var vidarekopplat, vilket de trodde att larmet var. Denna omständighet, att larmet inte var vidarekopplat, kunde enligt Sprinkler och Rörläggaren inte lastas dem. Sprinkler och Rörläggaren gjorde gällande att om de vetat att larmet inte var vidarekopplat så hade de inte satt igång sprinkleranläggningen. Hovrätten konstaterade dock att skadorna skulle uppkommit även om vattenläckan utlöste ett larm eftersom väktaren hade haft en viss inställelsetid och vattenläckaget uppgick till en volym om 389 liter per minut. Sprinkler och Rörläggaren försökte därefter göra gällande att det var byggherren som drabbats av skadorna och inte de andra underentreprenörerna. Hovrätten konstaterade dock att de andra underentreprenörerna ansvarade för skador på sina arbeten gentemot beställaren på grund av sitt objektansvar och att de därför drabbats av skada.

Således uppstod frågan hur skadan som åsamkats TA Byggs andra underentreprenörers arbete till följd av vattenläckaget skulle ersättas sidoentreprenörerna emellan.

Hovrätten konstaterade först att en entreprenör som utgångspunkt ansvarar för skada på ej avlämnad del av entreprenaden i enlighet med sitt objektansvar. Objektansvaret omfattade enligt hovrätten även skador som sidoentreprenörerna orsakat på entreprenaden. Hovrätten resonerade därefter kring huruvida kap. 5 § 15 AB 92 (vilken är i det närmaste likalydande med kap. 5 § 12 AB 04) innebär ett undantag från entreprenörens objektansvar i denna del. Hovrätten konstaterade härvid följande avseende betydelsen av huvudregeln som följer av kap. 5 § 12 första meningen AB-avtalen (mina kursiveringar):

”Enligt huvudregeln svarar sålunda TA Bygg i förhållande till sina underentreprenörer [de skadelidande underentreprenörerna] för åtgärder som vidtas av andra entreprenörer som bolaget anlitat. Tillämpad på förevarande fall innebär undantagsregeln [i andra meningen] att TA Bygg i

fråga om egendomsskador som Rörläggaren och Skandinaviska Sprinkler orsakat [de andra underentreprenörerna] svarar bara i den mån bolaget varit medvållande”⁸⁶.

I meningen som följer efter den kursiverade anför hovrätten att undantagsregeln *i förevarande fall* innebär att TA Bygg endast ansvarar för egendomsskador om de varit medvållande. Hovrättens uttalande får enligt min mening anses syfta till det faktum att det i målet var visat att de skadevållande entreprenörerna varit vårdslösa.

Hovrättens domskäl får därför tolkas så att en beställare som huvudregel ansvarar för skada som deras anlitade entreprenörer orsakar sina sidoentreprenörer. I detta fall när det kunde konstateras att de anlitade entreprenörerna varit vårdslösa ansvarar beställaren dock endast om de varit medvållande, vilket framgår av kap. 5 § 12 andra meningen AB 04.

Hovrätten gör således ingen inskränkt tolkning av vilken sorts skada huvudregeln i kap. 5 § 12 första mening tar sikte på. Tvärtom tyder hovrättens uttalande på att beställaren ansvarar för sina anlitade entreprenörers orsakade skador (även egendomsskador) enligt huvudregeln, förutom i de fall som dessa uttryckligen särregleras genom undantaget i kap. 5 § 12 andra meningen AB 04.

4.2.2 Svea hovrätt, mål nr T 8934-12, meddelad 2014-01-17

Generalentreprenören BTH Bygg (BTH) anlitade Indufloor Construction AB (Indufloor) som underentreprenörer för att utföra golvarbeten i två entreprenader.

Den första entreprenaden skulle utföras etappvis och mot bakgrund av AB-U 07⁸⁷. Det är denna entreprenad som är intressant för framställningen om kap. 5 § 12 AB 04 varför redogörelsen av rättsfallet kommer begränsas till de omständigheter som rör denna entreprenad.

Bakgrunden till tvisten var följande. Indufloor kunde inte påbörja arbetena i tid. En rad olika omständigheter var orsaker till detta och samtliga omständigheter var anmälda som hinder av Indufloor till BTH. En sådan omständighet var att Indufloor menade att de vid entreprenadens påbörjande inte kunde komma åt betonggolvet då det stod bilar parkerade på det. Indufloor menade att de var berättigade hindersersättning enligt kap. 5 § 4 AB 04 på grund av att hindret berodde på BTH eller en omständighet på deras sida. BTH invände att det var Polstjärnans (huvudbeställaren) och deras hyresgäster som parkerat på betonggolvet, inte BTH. Denna omständighet

---

⁸⁶ Se Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr T 1727-05, meddelad 2007-03-16, hovrättens dom, s. 13.

⁸⁷ AB-U 07 används som kontrakt för underentreprenörer vid utförandeentreprenader. AB-U 07 består av vissa särregleringar men bygger på AB 04 och hänvisar till AB 04 i stor utsträckning.

skulle således inte, enligt BTH, anses utgöra ett förhållande på BTH:s sida som de bar ansvar för enligt kap. 4 § 3 p. 1 AB 04.

Tingsrätten anförde följande i sina domskäl, en bedömning som hovrätten sedan delade i samtliga delar, angående kap. 5 § 12 AB 04 (mina kursiveringar):

”Entreprenörer som beställaren anlitar för samma objekt står inte i avtalsförhållande med varandra. De har beställaren som gemensam motpart och är sinsemellan att betrakta som självständiga sidoentreprenörer. Varje entreprenör ansvarar för sina egna handlingar och om han orsakar person- eller sakskada genom vårdslöshet ska han ersätta skadan enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler. *Beställaren är enligt bestämmelsen ansvarig för egendomsskada som en sidoentreprenör orsakar bara om han är medvållande*, men ett undantag har gjorts för det fall en sidoentreprenör hindrar en annan sidoentreprenör. Detta undantag framgår av bestämmelserna i AB 04 kap. 4 § 3 p. 1 jämförd med AB 04 kap. 5 § 4. Då blir beställaren skadeståndsskyldig trots att han inte varit vårdslös.”⁸⁸

Tingsrätten konstaterade i det aktuella målet att det var huvudbeställaren och dennes hyresgäster som orsakat hindren, vilket är personer som inte omfattas av BTH:s kontrollansvar enligt kap. 5 § 12 första meningen AB 04. Därför bär inte heller BTH ansvaret för dessa personer.⁸⁹

Beställarens kontrollansvar enligt kap. 4 § 3 p. 1 är således avgränsad enligt den ansvarskrets som anges i kap. 5 § 12 första meningen AB 04, vilken ger uttryck för omfattningen av beställarens kontrollansvar. Det är bara personer som omfattas av denna bestämmelse som kan anses utgöra ett förhållande på beställarens sida.

Vad som gör domstolens uttalande svårtolkat är att de använder begreppet ’ansvarig’ som återfinns i kap. 5 § 12 första meningen, för att beskriva beställarens skyldighet att betala ersättning enligt kap. 5 § 12 andra meningen utan att närmare adressera detta. Enligt min uppfattning är det nämligen så att begreppet *ansvarig* används genomgående i kap. 5 AB 04 för att beteckna vilken av parterna som ska stå risken för en händelse, medan skyldigheten att utge skadestånd brukar betecknas som *skyldig att ersätta* eller *skadeståndsskyldig*. Uppsatsen återkommer till detta resonemang under avsnitt 4.3.1 och 6.1 nedan. Det kan vara så att domstolen av förbiseende använder begreppet *ansvarig*, som återfinns i kap 5 § 12 första meningen för att beskriva beställarens skyldighet att ersätta egendomsskada enligt andra meningen och att domstolens avsikt härmed inte är att överhuvudtaget närmare utreda beställarens ansvar enligt första meningen. I så fall torde detta innebära att domstolen egentligen inte tar ställning i frågan kring beställarens ansvar för egendomsskador som dennes anlitate entreprenörer orsakar varandra genom oaktsamhet. Det kan också vara så att domstolen medvetet använder begreppet *ansvarig* för att adressera beställarens samlade ansvar för

⁸⁸ Se mål nr T 8934-12, meddelad 2014-01-17 av Svea hovrätt, tingsrättens dom, s. 19.

⁸⁹ Ibid., s. 12.

egendomsskada enligt kap. 5 § 12, vilket i så fall torde detta innebära att domstolen menar att ansvar för sidoentreprenörs genom oaktsamhet orsakad egendomsskada helt saknas för beställaren. Jfr den kursiverade texten i citatet ovan ”beställaren är enligt bestämmelsen ansvarig för egendomsskada som en sidoentreprenör orsakar bara om han är medvållande [...]”⁹⁰.

Domstolens uttalande, särskilt sett mot bakgrunden att de hänvisar till ’enligt bestämmelsen’ utan avgränsning av vilken mening de syftar till, får nog därför tolkas så att de menar att beställaren inte har någon form av ansvar enligt huvudregeln i bestämmelsens första mening för de egendomsskador som beställarens anlitate entreprenörer orsakar genom oaktsamhet.

Sammanfattningsvis innebär det ovan nämnda att ansvaret för hinder enligt kap. 4 § 3 p. 1, tillsammans med skyldigheten att utge ersättning för kostnader med anledning av hindret enligt kap. 5 § 4 AB 04, utgör ett undantag från kap. 5 § 12 andra meningen. Om någon av beställaren anlita sidoprenör eller av denne anlita person eller annan person som beställaren anlita orsakar hinder för en annan (sido-)entreprenör och en kostnad därigenom har uppstått för den skadelidande sidoprenören så ska beställaren således ersätta den skadelidande entreprenören enligt regeln om rätt till hindersatzning enligt kap. 5 § 4 AB 04. Denna slutsats bedömer jag inte har föranlett någon större diskussion. Sett ur ett vidare perspektiv är min uppfattning att rättsfallet bringar ett visst klargörande avseende vilken inverkan kap. 5 § 12 AB 04 ska ha på avtalets övriga bestämmelser. Detta eftersom rättsfallet konstaterar att kap. 5 § 12 avgränsar vilka personer som omfattas av parts kontrollansvar.

4.3 Bestämmelsens innebörd enligt doktrin

4.3.1 Generellt om huvudregeln att part ansvarar för bland annat anlitate personer

Genom att använda begreppet ”part” markerar huvudregeln i kap. 5 § 12 första meningen att den är tillämplig för så väl beställare som entreprenör.

Som ovan nämnt är min uppfattning att begreppet *ansvarig* används genomgående i kap. 5 AB 04 för att beteckna vilken av parterna som ska stå risken för en händelse, medan skyldigheten att utge skadestånd brukar betecknas som *skyldig att ersätta* eller *skadeståndsskyldig*. Ansvar för skada och risk för skada behandlas synonymt i uppsatsen i enlighet med den uppfattning jag har av hur begreppet behandlas i AB 04. Ett exempel på hur dessa begrepp åtskils menar jag framkommer av just kap. 5 § 12 där den första meningen använder begreppet ’ansvarig’, medan den andra meningen använder begreppet ’skyldig att betala ersättning’. Det är viktigt att här till

---

⁹⁰ Ibid., s. 19.

notera att ett ansvar för skada förvisso kan inbegripa en skyldighet att utge ersättning men skyldigheten att utge ersättning måste i så fall grundas på en annan bestämmelse i AB 04 som uttryckligen anger detta.

Första meningen stadgar att part ansvarar för sina anlitade entreprenörer, leverantörer och övriga personer samt för sina anställda. Stadgandet att part ansvarar för sina anställda kan ses som ett överflödigt stadgande eftersom arbetsgivarens ansvar för sina anställda framgår redan av dennes lagstadgade principalansvar.⁹¹ Som Samuelsson påtalar är dock 'principalansvaret' enligt kap. 5 § 12 AB 04 något inskränkt gentemot det lagstadgade principalansvaret, då kap. 5 § 12 endast tar sikte på "åtgärder i fråga om entreprenaden"⁹² medan det lagstadgade principalansvaret tar sikte på åtgärder som vidtas i tjänsten.⁹³

Av huvudregeln i kap. 5 § 12 första meningen framkommer inte någon inskränkning avseende vilken sorts skada part är ansvarig för, ansvaret är inte begränsat till egendomsskador eller annan enskild sorts skada. Inte heller framkommer någon inskränkning avseende skadevållarens grad av vållande. Till exempel är huvudregeln inte inskränkt till situationer där parts anlitade personer eller anställda orsakat en skada genom vårdslöshet.

Genom att läsa ordalydelsen kan vi således konstatera följande. Huvudregeln i första meningen är partsneutral, den omfattar alla sorters skador och den kräver inte vårdslöshet, oaktsamhet eller annan uttalad form av ansvarsgrund för att vara tillämplig, men den tar endast sikte på "åtgärder i fråga om entreprenaden".

Enligt Deli är den enda inskränkning som kan göras av parts ansvar enligt kap. 5 § 12 st. 1 att parts ansvar endast sträcker sig till de situationer denne själv varit ansvarig i förhållande till motparten.⁹⁴ Kap. 5 § 12 innebär således inte en utvidgat ansvar för anlitade personer jämfört med vad som gällt om part själv orsakat en skada. Samma konstaterande framkommer av motiven till kap. 5 § 14 AB 72 (vilken motsvarar, om än med en inte helt överensstämmande ordalydelse, kap. 5 § 12 AB 04): "Självfallet är part dock icke ansvarig för sådan medhjälpare [anställda, konsulter, kontrollanter och entreprenörer] vidtagna eller underlåtna åtgärder i vidare mån än om parten själv vidtagit eller underlåtit åtgärden: om exempelvis ansvar för part förutsätter vårdslöshet eller försummelse, förutsätter hans ansvar för medhjälpare också vårdslöshet eller försummelse av denne"⁹⁵.

---

⁹¹ Det lagstadgade principalansvaret återfinns i kap. 3 § 1 Skadeståndslagen.

⁹² Se kap. 5 § 12 AB 04.

⁹³ Se Samuelsson (2020), s. 327-328.

⁹⁴ Se Deli (2017), s. 112.

⁹⁵ Se Svenska teknologföreningen (1985), s. 155.

4.3.2 Beställarens ansvar för skador som anlitad entreprenör orsakat

Undantaget till huvudregeln i kap. 5 § 12 första meningen återfinns, som tidigare nämnt, i kap 5 § 12 andra meningen och är behäftat med vissa rekvisit. Undantaget tar sikte på beställarens ersättningsskyldighet, eller snarare undgående av densamma, för *sidoentreprenörer eller andra av beställaren anlitate personer* i de fall som dessa orsakat en *egendomsskada genom vårdslöshet* och beställaren inte varit medvällande. Egendomsskada ska förstås som sakskada.⁹⁶

Det faktum att sidoentreprenörer som orsakat varandra egendomsskador genom vårdslöst agerande ska reglera dessa egendomsskador mellan varandra genom ett utomobligatoriskt skadestånd är inget märkligt per se. Sidoentreprenörer står inte i en kontraktsrättslig relation till varandra och att deras eventuella anspråk mot varandra regleras som ett utomobligatoriskt skadestånd är i enlighet med hur skadeståndsanspråk normalt regleras.

Hur egendomsskador orsakade av sidoentreprenörer av oaktsamhet ska regleras utifrån kap. 5 § 12 AB 04 råder dock viss oenighet kring i doktrinen. Som nämnt redan i avgränsningsavsnittet ovan saknas det ett klart avgörande från HD i frågan och hovrätternas uttalanden, i den mån de kan tillmätas betydelse, verkar närmast motstridiga.

Deli skriver att det (mina kursiveringar) ”...finns en viktig inskränkning av beställarens ansvar för skada. Beställaren ansvarar nämligen inte för sådan entreprenören åsamkad egendomsskada som en sidoentreprenör eller någon av denne eller av beställaren *anlitad person genom vårdslöshet orsakar*. För att undantaget ska bli tillämpligt måste tre förutsättningar vara uppfyllda, nämligen dels att fråga ska vara om egendomsskada, *dels att egendomsskadan ska vara orsakad av vårdslöshet*, dels att beställaren inte har varit medvällande till skadan”⁹⁷.

Deli framhäver således de krav som ställs för att beställarens ansvar ska inskränkas. Deli konstaterar genom sin formulering att rekvisiten är kumulativa, vilket bestämmelsens ordalydelse ger stöd för. Mot bakgrund av att rekvisiten är kumulativa innebär det att enbart det faktum att det är fråga om en egendomsskada inte är tillräckligt för att aktualisera undantaget i kap. 5 § 12 andra meningen utan det krävs bl. a. skadan orsakats genom vårdslöshet. Det nu konstaterade, att enbart det faktum att det handlar om egendomsskador inte är tillräckligt för att aktualisera undantagets tillämplighet, torde enligt sedvanlig avtalstolkning innebära att om sidoentreprenören istället orsakat en egendomsskada oaktsamhet, faller det sålunda utanför bestämmelsens undantag och ska regleras enligt huvudregeln i den första meningen i kap. 5 § 12 AB 04. Part ska således hållas ansvarig

---

⁹⁶ Jfr Hedberg (2010), s. 99.

⁹⁷ Se Deli (2017), s. 112.

såsom för eget skada enligt vad som anfördes av Deli i det föregående avsnittet.

Hedberg uttrycker sina slutsatser kring kap. 5 § 12 andra meningen, som följer (mina kursiveringar): ”I andra meningen har gjorts den väsentliga inskränkningen i beställarens ansvar *att han inte ansvarar för sakskador, egendomsskador, som en av hans entreprenörer vållar en annan (sido)entreprenör*. Därmed har beställarens ansvar i detta avseende reducerats till att i praktiken *endast omfatta hinderansvar enligt 4:3 p 1 och 5:4 samt störningar i form av ej tillhandahållna hjälpmedel*. Vidare kan beställaren bli ansvarig om han kan visas varit *medvållande* till skadan.”⁹⁸. Hedberg använder således bland annat begreppet *ansvarig* som utbytbart med begreppet *betala ersättning* utan att redogöra för orsaken härtill. Det beror kanske på att ersättningsskyldighet är just den påföljd som aktualiseras vid skada orsakad av vårdslöshet enligt AB 04.

Innebörden av begreppet *vållar*⁹⁹ verkar inte vara helt ostridigt, men sett till det sammanhang som Hedberg använder begreppet i får jag intrycket av att Hedberg använder *vållar* synonymt med att *orsaka genom vårdslöshet*. Mot bakgrund av Hedbergs skrivning ”i detta avseende” tolkar jag hans uttalande som enligt följande. Beställarens ansvar när sidoentreprenörer agerat vårdslöst har reducerats till att omfatta situationer då beställaren varit medvållande, då entreprenören har rätt till hindersersättning eller då beställaren genom att inte tillhandahålla hjälpmedel orsakat störning. Hedbergs uttalande avseende kap. 5 § 12 tillför således inte något mer än vad som framkommer av bestämmelsens ordalydelse och domstolens resonemang i T 8934-12 (ovan).

Rådberg anför att (mina kursiveringar): ”Om en entreprenör anlitar en underentreprenör som skadar beställarens egendom blir entreprenören ansvarig för skadan gentemot beställaren. Om beställaren anlitar någon som skadar entreprenörens egendom blir beställaren ersättningsskyldig *bara* om han varit medvållande. Om han inte varit det får entreprenören vända sig utomobligatoriskt mot den skadevållande entreprenören. Denna ordning gäller för egendomsskada men den gäller inte för förmögenhetsskada”¹⁰⁰.

Rådberg verkar behandla all form av uppkommen egendomsskada på samma vis utan att göra skillnad på skada som orsakats av oaktsamhet eller skada som orsakats av vårdslöshet. På grund av fåordigheten och hans, vad det framstår som, direkta jämförelse mellan entreprenörens ansvar och beställarens ersättningsskyldighet är det svårt att veta hur han ser på beställarens *ansvar* när sidoentreprenörer orsakat en egendomsskada genom oaktsamhet.

---

⁹⁸ Se Hedberg (2010), s. 99-100.

⁹⁹ Enligt Liman innebär vållar att skada orsakas genom vårdslöshet (se Liman (1980) s. 57), medan Zetterström menar att det går att vålla en skada genom oaktsamhet (se <http://www.ur.se/mb/pdf/Texter/Skadestandsratt-allmant.pdf>, besökt 2021-03-18, s. 1).

¹⁰⁰ Se Rådberg (2011), s 71.

Samuelsson uttrycker sig enligt följande (mina kursiveringar):

”Från och med AB 72 ska egendomsskada, enligt motivtexten till detta avtal, regleras direkt mellan skadevållaren och den skadelidande i sådana utomobligatoriska förhållanden [sidoentreprenörer mellan] särskilt som den ofta torde täckas av förekommande ansvarsförsäkringar. AB 04 skiljer i detta stadgande mellan åtgärder som vidtas i fråga om entreprenaden och egendomsskada (sakskada) som genom vårdslöshet orsakas entreprenören”¹⁰¹.

Stycket som Samuelsson hänvisar till i motiven till AB 72 torde vara följande (mina kursiveringar): *”Enligt AB 65 kunde entreprenören alltid vända sig till beställaren i dennes egenskap av kontraktspart, då sidoentreprenör orsakat honom egendomsskada. Under § 4 i detta kapitel har framhållits, att sådan skada dock hellre bör regleras direkt mellan skadevållaren och den skadelidande, särskilt som den ofta torde täckas av förefintlig ansvarsförsäkring. Regelsystemet i AB 72 har därför ändrats i överensstämmelse härmed, och *beställaren är enligt bestämmelsen numera ansvarig för egendomsskada genom sidoentreprenör endast då han själv varit medvållande...*”¹⁰².*

Det ska här till noteras att det finns en skillnad i ordalydelsen mellan kap. 5 § 12 andra meningen AB 04 gentemot motsvarande bestämmelse (kap. 5 § 14) i AB 72. Skillnaden är att i AB 72 användes begreppet 'ansvarar' istället för 'skyldig att betala ersättning' vid inskränkningen av beställarens ansvar, vilket kan skapa en bättre förståelse för uttalandet i motiven. Även enligt undantaget kap. 5 § 14 AB 72 krävdes dock "vårdslöshet eller försummelse" för att beställaren skulle kunna undgå ansvar för egendomsskada. Mot bakgrund av motivuttalandena förefaller det dock ha varit så att beställaren helt undgick ansvar i de fall då sidoentreprenörer orsakade varandra skada genom vårdslöshet enligt AB 72. Möjligen har den otydlighet som skapades genom skillnaden mellan ordalydelsen i AB 72 och motivuttalandena till AB 72, avhjälpes något genom att kap. 5 § 12 andra meningen AB 04 tar sikte just på att beställaren ska undgå att utge ersättning vid sidoentreprenörers orsakade egendomsskador genom vårdslöshet.

Johansson menar däremot att undantag för beställarens ansvar gäller för egendomsskada som sidoentreprenör orsakat, vilket påminner om domstolens resonemang i T 8934-12 (ovan).¹⁰³ Så som Johansson får förstås så innebär detta att all egendomsskada som en sidoentreprenör orsakat är undantaget. Som exempel på personer som beställaren alltid ansvarar för anger Johansson till exempel en av beställaren anlitad kontrollant eller besiktningsperson.

Så som kap. 5 § 12 AB 04 är formulerad, så saknas enligt min mening stöd i ordalydelsen för att beställarens *ansvar* för egendomsskador *endast* inträder då sidoentreprenör är vårdslös och beställaren är medvållande. Ordalydelsen i första meningens huvudregel stadgar att part kan hållas *ansvarig* för alla

---

¹⁰¹ Se Samuelsson (2020), s. 326.

¹⁰² Se Motiv AB 72 s. 156.

¹⁰³ Jfr Johansson (2005), s. 291 och s. 300.

skador som deras anlitade entreprenörer vidtar. Den andra meningen särreglerar endast beställarens *ersättningsskyldighet* när en anlitad entreprenör genom vårdslöshet orsakat saksador. Genom sin formulering framstår det som att bestämmelsens syfte är att beställaren ska kunna hållas ansvarig vid egendomsskada orsakad av oaktsamhet av sidoentreprenörer.

Denna uppfattning stöds av Delis uttalande att följderna av kap. 5 § 12 blir att en skada som orsakats av någon av personerna inom beställarens kontrollansvar enligt bestämmelsen, ska anses bero på beställaren om det föreligger adekvat kausalitet mellan handlingen (alternativt underlåtenheten) och skadan.¹⁰⁴

Magnusson konstaterar i enlighet med Delis uppfattning: ”Det kanske är oklart vem, av beställaren eller tre sidoentreprenörer, som har gett upphov till skadan. Oavsett vilken part som är ansvarig skadeståndsrättsligt, beror skadan emellertid på beställaren, eftersom beställaren enligt allmänna kontraktsrättsliga principer ansvarar för uppdragstagare som anlitas för att fullgöra en preciserad avtalsförpliktelse. Denna princip framgår även uttryckligen av kap. 5 § 12”¹⁰⁵.

Gällande skador orsakade av en entreprenör av vårdslöshet kan följande härtill poängteras. Då den skadevällande entreprenörens ansvar regleras enligt skadeståndslagens bestämmelser för skadestånd i utomobligatoriska relationer i de fall då egendomsskadan orsakas genom vårdslöshet, innebär det att den skadevällande entreprenören blir obegränsat ersättningsskyldig dels för sakskadan som uppkommit genom vårdslöshet, dels för bland annat annan kostnad till följd av skadan.¹⁰⁶ Magnussons uttalande torde därför närmast ta sikte på till exempel beställarens skyldighet att utge hindersersättning.

Om entreprenören anlitar en underentreprenör och underentreprenören orsakar beställaren en skada, så ska beställaren rikta anspråket till följd av skadan direkt mot entreprenören.¹⁰⁷ Detta oavsett om skadan orsakades av oaktsamhet, vårdslöshet eller annan ansvarsgrund. Kap. 5 § 12 andra meningen kan härvid framstå som något obalanserad, givet premissen att det kan ses som enklare att kräva sin kontraktspart på ersättning för en skada inom ramen för en entreprenad där också andra regleringar sker, än att försöka påvisa ett skadestånd på utomobligatorisk grund. Motargumentet till att kap. 5 § 12 är beställarvänlig är att beställaren i vissa situationer hellre hade velat hålla underentreprenören ansvarig på utomobligatorisk grund eftersom beställaren då kan erhålla ersättning för hela skadan. Det är annars inte alltid fallet när beställaren riktar anspråket mot entreprenören eftersom entreprenörens ansvar genom kap. 5 § 12 är begränsat utifrån de ansvarsbegränsningar som återfinns i AB 04.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Se Deli (2017), s. 100.

¹⁰⁵ Se Magnusson (JT 2014/15), s. 324-325.

¹⁰⁶ Se avsnitt 5.2.

¹⁰⁷ Se NJA 2007 s. 758.

¹⁰⁸ Se kap. 5 § 11 AB 04.

5 Entreprenörens ansvar för skada på sidoentreprenörens entreprenad

5.1 Allmänt om entreprenörens ansvar för skada på annat än den egna entreprenaden

Entreprenören kan utöver sitt objektansvar bli skyldig att bära ansvar för skada på annat än entreprenaden. Magnusson nämner härvid några exempel (mina kursiveringar).

”Det som däremot inte ingår i entreprenaden är egendom som finns på arbetsplatsen men som inte tillförts av entreprenören. Exempel på detta är *andra pågående entreprenader* samt *befintlig egendom som tillhör beställaren eller nyttjanderättshavare*. Vid en ombyggnadsentreprenad omfattas den befintliga byggnaden, inklusive nyttjanderättshavares och andras egendom, sålunda inte av entreprenaden. Om entreprenören skadar andra pågående entreprenader är skadevållaren obegränsat ersättningsskyldig enligt kap. 5 § 9 första stycket.”¹⁰⁹

Magnussons konstaterande att egendom som inte tillförts av entreprenören inte ingår i entreprenaden får nog ses i ljuset av bl.a. kap. 5 § 10 AB 04 som stadgar att entreprenören ansvarar för skada på hjälpmedel, material och varor som beställaren tillhandahåller i enlighet med relevanta bestämmelser ovan i kapitlet, även om Magnusson inte närmare utvecklar sin slutsats.

De exempel Magnusson lyfter i anslutning till sitt konstaterande ovan är dock ostridiga och det torde dessutom vara relativt vanligt att entreprenören, eller någon av dennes underentreprenörer, orsakar en skada på antingen andra pågående entreprenader eller beställarens eller nyttjanderättshavarens befintliga egendom. Eftersom skada på befintlig egendom faller utanför uppsatsens frågeställning kommer detta exempel dock inte ges en närmare genomlysning.

Magnusson menar att skador orsakade av vårdslöshet på andra entreprenader ska regleras i enlighet med kap. 5 § 9 st. 1, vilket innebär att entreprenören även i dessa fall är obegränsat ersättningsskyldig för skadan.¹¹⁰ Kap. 5 § 9 st. 1 stadgar dock att part måste ersätta skada denne orsakar *motpartens arbete* genom vårdslöshet om skadan uppkommer vid utförande av partens eget arbete.

---

¹⁰⁹ Se Magnusson (JT 2014/15), s. 311.

¹¹⁰ Jfr kap. 5 § 9 st. 1 AB 04.

Magnussons uttalande angående att skada på annan entreprenörs entreprenad generellt ska regleras enligt kap. 5 § 9 st. 1 framstår mot bakgrund av ovan som svårtillgängligt eftersom sidoentreprenörer ju inte är motparter. Det är troligtvis så att Magnusson med sin hänvisning syftade på situationen att en generalentreprenör och en underentreprenör orsakat varandra skador, men det framkommer inte av hans artikel och i syfte att hålla uppsatsens källredovisning så transparent som möjligt kommer jag inte att tolka hans uttalande närmare.

5.2 Ansvar enligt skadeståndslagens bestämmelser

Den i doktrin och praxis härskande uppfattningen gällande reglering av egendomsskador som sidoentreprenörer orsakar varandras entreprenader är, som framkommer av avsnitt 4, följande. En entreprenör som av vårdslöshet orsakat en egendomsskada på en annan sidoentreprenörs pågående entreprenad ska ersätta denna skada enligt skadeståndslagens bestämmelser om utomobligatoriskt skadestånd. Detta eftersom entreprenörerna inte står i kontraktsrättslig relation till varandra.

Enligt 2 kap. 1 § skadeståndslagen gäller att ”Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar [...] sakskada skall ersätta skadan”.

En bedömning av vad som anses utgöra ett vårdslöst agerande måste göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och bevisbördan för att den skadevållande entreprenören ska ha agerat vårdslöst åvilar den skadelidande entreprenören.¹¹¹ För att en entreprenör ska bli skyldig att ersätta en egendomsskada krävs vidare att skadan uppstått genom handlande eller genom en underlåtenhet att handla i de fall då det förelegat en skyldighet för entreprenören att göra så.¹¹² För att en skada ska anses ha uppstått genom en handling eller underlåtenhet krävs att det föreligger adekvat kausalitet (orsakssamband) mellan handlingen eller underlåtenheten och skadan.^{113 114}

Förutom ersättningsskyldighet för den faktiska egendomsskadan, framgår av skadeståndslagens bestämmelser att den skadevållande entreprenören kan bli ersättningsskyldig även för annan kostnad till följd av skadan och inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet.^{115 116} I förarbetena till skadeståndslagen belyser lagstiftaren ”stilleståndsersättning”¹¹⁷ som exempel på vad som anses utgöra *annan kostnad till följd av skadan* och förtydligar *inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet* som de ”förluster som en

---

¹¹¹ Jfr Hellner & Radetzki (2018), s. 143.

¹¹² Ibid., s. 107.

¹¹³ Ibid., s. 188 ff.

¹¹⁴ För vidare läsning om begreppet ’adekvat kausalitet’ och dess innebörd hänvisas läsaren till Schultz, Märten (SvJT 2011 s. 465).

¹¹⁵ Se kap. 5 § 7 Skadeståndslagen.

¹¹⁶ För ett närmare resonemang om de faktorer som ligger till grund för bestämmandet av skadeståndets storlek hänvisas till NJA 2016 s. 945 p. 11 ff.

¹¹⁷ Se Prop. 1972:5, s. 580.

näringsidkare lider när egendom som han använder i sin näringsverksamhet skadas och han till följd därav lider ekonomiskt intrång i verksamheten, t.ex. i form av driftsavbrott i en industriell rörelse”¹¹⁸.

Som framkommer av ovan blir bedömningen av rätten till skadestånd enligt skadeståndslagen för den skadelidande entreprenören, eller snarare skyldigheten att utge skadestånd för den skadevällande entreprenören, en bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall. Det går därför inte att ge ett generellt besked av *när* rätten till skadestånd på utomobligatorisk grund föreligger.

Däremot kan konstateras att i de fall då det föreligger en rätt till skadestånd på utomobligatorisk grund så kan den skadevällande entreprenören, utöver att bli skyldig att ersätta den faktiska sakskadan också bli ersättningsskyldig för annan kostnad som drabbat den skadelidande entreprenören till följd av skadan samt för inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet. En entreprenör som av vårdslöshet orsakar en sidoentreprenör egendomsskada blir således ersättningsskyldig dels för den faktiska skadan, dels för vissa följdkostnader som uppstått på grund av skadan.

---

¹¹⁸ Ibid.

6 Analys och slutsats – vad gäller vid skada orsakad av anlita d entreprenör?

6.1 Allmänt om ansvar för skada enligt AB 04

Ansaret för skada är, som framkommer av ovan, mångbottnat och kräver en genomlysning av omständigheterna i varje enskilt fall. Anledningen till att frågan är så komplex har troligtvis sin delförklaring i att AB 04 i många avseende är ett svårtolkat standardavtal, något som kanske är ett resultat av många kompromisser i samband med dess tillkomst.

En bestämmelses ordalydelse kan i sig vara otydlig såsom kap. 5 § 4 AB 04, och en tillämpning av bestämmelsens ordalydelse kan framstå som svårhanterlig i förhållande till övriga bestämmelser i avtalet. Även om HD har uttalat att en bestämmelse ska ses i ljuset av de andra bestämmelserna i AB 04, innebär det ibland en svår avvägning att försöka avgöra på vilket sätt och hur mycket bestämmelserna ska inverka på varandra. Ett exempel på detta kan vara meningsskiljaktigheterna kring kap. 5 § 12.

Oklarhet föreligger kring vilken grad av självständighet som kap. 5 § 12 har och därmed vilken grad av inflytande bestämmelsen ska ha på de andra bestämmelserna i AB 04. Det är en oklarhet som hade varit enkel att avhjälpa genom till exempel ett tillägg i kap. 5 § 12 första meningen: ”Vid tillämpning av bestämmelserna i detta avtal är part ansvarig gentemot motparten för [...]”.

Frågan om ansvar för skada präglas också i praktiken av bevissvårigheter. I många fall kan det till exempel vara så att en skada beror på beställaren, men att den skadelidande entreprenören inte förmår visa att så är fallet. Ansaret kommer då som utgångspunkt enligt huvudregeln att lastas entreprenören i och med dennes objektansvar. Det finns därför skäl för varje entreprenör att föra dokumentation över utfört arbete. I de fall beställaren till exempel vill ta en ej avlämnad del av entreprenaden i bruk bör förbesiktning övervägas.

Enligt min uppfattning föreligger en konsekvens i AB 04 gällande användandet av begreppen ”ersätta” och ”ansvara”. Begreppet *ansvara* behandlas här synonymt med att *stå risken för en skada*. Bestämmelser behäftade med begreppet ’ansvara’ tar sikte på riskfördelningen mellan parterna, men för att utfå ersättning enligt AB 04 krävs att den part som önskar ersättning kan åberopa en giltig grund. I de bestämmelser i AB 04 där beställaren kan bli skyldig att utge betalning till entreprenören vid skada så används genomgående begreppet *ersätta*, se till exempel kap. 5 § 9 st. 1 samt

kap. 5 § 11. Dessa bestämmelser är också förknippade med ett krav på vårdslöshet, vilket är i enlighet med vad som normalt krävs för ersättningsansvar enligt allmänna kontraktsrättsliga principer.

Det finns ingen bestämmelse i AB 04 som möjliggör för entreprenören att utfå ersättning för skador som beställaren orsakat genom oaktsamhet. Däremot kan entreprenören i dessa fall hålla beställaren *ansvarig* för skador som beror på beställaren eller som uppstått till följd av dennes brukande, utan att entreprenören i dessa fall har rätt till ersättning, se kap. 5 § 1 st. 2 eller kap. 5 § 2 AB 04.

6.2 Då beställaren tagit del av entreprenaden i bruk

Beställaren ansvarar för skador som uppstår på en ej avlämnad del av entreprenaden som beställaren tagit i bruk, om skadorna har orsakats genom brukandet. Det väsentliga för tillämpning av denna bestämmelse är att skadan uppstått som en följd av brukandet.

Bestämmelsen innebär inte att beställaren är strikt ansvarig för skador i bemärkelsen att entreprenören med stöd av bestämmelsen kan kräva skadestånd av beställaren vid inträffad skada. Däremot kan entreprenören undgå ansvar för skadan så till vida att skadan inte ska noteras som ett fel vid slutbesiktningen. En sådan slutsats får stöd av Herres tillägg till NJA 2013 s. 271 där han konstaterade att även kap. 5 § 2 AB 04, precis som kap. 5 § 1 st. 2 är en riskfördelningsregel. Vidare är min uppfattning att kap. 5 § 2 för tillämpning förutsätter ett adekvat orsakssamband mellan skadan och brukandet för att beställaren ska kunna hållas ansvarig. Denna slutsats får också stöd av NJA 2013 s. 271 där HD uttalade att riskfördelningsregeln i kap. 5 § 1 st. 2 för tillämpning förutsatte ett adekvat orsakssamband mellan skadan och ett handlande eller en underlåtenhet från beställarens sida.

För de fall en uppkommen skada inte kan anses bero på beställarens brukande är min uppfattning, särskilt sett mot bakgrund av Herres tillägg, att om beställaren tar en icke avlämnad del av entreprenaden i bruk och en skada uppstår som inte kan anses vara en följd brukandet, så ska detta regleras enligt kap. 5 § 1 AB 04. Det innebär att en sedvanlig prövning av ansvaret enligt kap. 5 § 1 får göras. Är det en normalt oförutsedd skada som omfattas av entreprenörens objektansvar, till exempel en brand, så ska entreprenören ansvara för skadan. Kan skadan utan att vara en följd av brukandet ändå anses bero på beställaren ska entreprenören hållas fri från ansvar enligt kap. 5 § 1 st. 2. Slutligen, om skadan kan anses bero på en force majeure-händelse ska skadan omfattas av kap. 5 § 1 st. 3.

Den väsentliga skillnaden mellan beställarens ansvar enligt kap. 5 § 2 och kap. 5 § 1 st. 2 är att beställaren enligt den förstnämnda bestämmelsen uttryckligen ansvarar för *ökade kostnader för entreprenadens utförande och färdigställande*. Ansvaret för ökade kostnader har inte (nödvändigtvis) ett

samband med att en skada har uppstått, utan tar sikte på kostnader till följd av ibruktagandet.

Beställaren ansvarar, i enlighet med vad jag konstaterar nedan under avsnitt 6.3, gentemot den skadelidande entreprenören även för skador som dennes anlitade entreprenörer orsakat på den del av entreprenaden som beställaren tagit i bruk enligt kap. 5 § 12. Om dessa skador anses vara en följd av att beställaren tagit en ej avlämnad del av entreprenaden i bruk så hålls beställaren ansvarig enligt kap. 5 § 2. Om den skadevällande entreprenören orsakat en egendomsskada genom vårdslöshet på den ej avlämnade delen av entreprenaden så ska denna som utgångspunkt dock ersättas mellan sidoentreprenörerna som ett utomobligatoriskt skadestånd. Vad som i en sådan situation möjligen kan vålla bry är att det kan uppstå gränsdragningsproblem gällande hur ansvarsfrågan för de ökade kostnader som kan ha uppstått efter att beställaren tagit ej avlämnad del av entreprenaden i bruk ska regleras.

Sidoentreprenörens skyldighet att vid egendomsskada orsakad genom vårdslöshet utge ersättning för till exempel ”annan kostnad till följd av skadan” eller ”inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet” enligt kap. 5 § 7 skadeståndslagen och beställarens nu nämnda ansvar för ökade kostnader enligt kap. 5 § 2 AB 04, kan skapa en gråzon där det är oklart vilken av parterna, beställaren eller den skadevällande entreprenören, som ska bära en viss kostnad. I denna situation kan uppsatsen dessvärre inte komma fram till en annan slutsats än att en bedömning måste ske av varje enskild kostnadspost i ljuset av den uppkomna situationen. Risken finns dock, enligt min mening, att en kostnad uppstår som inte kan anses vara till följd av egendomsskadan enligt skadeståndslagens mening varvid beställaren till följd av sitt ansvar för ökade kostnader enligt kap. 5 § 2 AB 04 måste ersätta den skadelidande entreprenören i denna del.

6.3 Då av beställaren anlitad entreprenör genom vårdslöshet orsakat sidoentreprenören egendomsskada

Beställarens ersättningskyldighet för egendomsskador som en anlitad entreprenör orsakar en annan av dennes anlitade entreprenörer är uttryckligen undantaget i de situationer den skadevällande entreprenören varit vårdslös enligt kap 5 § 12 andra meningen, under förutsättning att beställaren inte varit medvällande.

Det innebär att dessa egendomsskador, såsom uppsatsen redogjort för ovan, ska regleras mellan sidoentreprenörerna i enlighet med skadeståndslagens bestämmelser om ansvar i utomobligatoriska förhållanden. Den skadevällande entreprenören blir således obegränsat ersättningskyldig gentemot den skadelidande entreprenören för såväl skadan som för till exempel annan kostnad till följd av skadan, inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet. Den möjlighet att få ersättning för andra kostnader som

följer av skadeståndslagen innebär således en något generösare ersättningsmöjlighet för den skadelidande entreprenören jämfört med vad som annars gäller enligt AB 04 då ersättning för avbrott eller störning i industriell produktion eller annan kommersiell verksamhet är undantagen enligt kap. 5 § 11 AB 04.

6.4 Då anlita entreprenör genom oaktsamhet orsakat sidoentreprenören skada

Då en av parterna anlita entreprenör orsakat en skada genom oaktsamhet går uppfattningarna gällande hur en sådan skada ska regleras bitvis isär i doktrinen. Entreprenören ansvarar undantagslöst skador orsakade av sina entreprenörer så som för egen skada enligt kap. 5 § 12 första meningen AB 04. Beställarens ansvar för sina anlitade entreprenörers egendomsskador orsakade av oaktsamhet råder dock vissa frågetecken kring. Dessa tveksamheter bottnar i meningsskiljaktigheter kring hur brett undantaget i kap. 5 § 12 andra meningen ska tolkas.

Ett av rättsfallen som uppsatsen redogjort för ovan och uttalanden i doktrinen uttrycker för uppfattningen att kap. 5 § 12 AB 04 innebär för beställarens vidkommande att beställaren endast kan hållas ansvarig i de fall då anlitade entreprenörer orsakar varandra egendomsskador genom vårdslöshet och beställaren samtidigt är medvållande till dessa. I praktiken undantar detta, likt Hedberg anför, i princip beställarens ansvar för sidoentreprenörer. Undantaget i kap. 5 § 12 andra meningen innebär utifrån ett sådant synsätt att beställaren i princip endast kan hållas ansvarig för sin underentreprenörs egendomsskada i de fall då en entreprenör orsakat en annan entreprenör hinder, vilket då tvingar beställaren att utge hindersersättning enligt kap. 5 § 4 AB 04 till denne eftersom beställarens anlitade entreprenörer omfattas av beställarens kontrollansvar enligt kap. 5 § 12 och därmed inryms under kap. 4 § 3 p. 1 AB 04. Ett sådant resonemang innebär att kostnaderna för avhjälpandet av en egendomsskada orsakad av sidoentreprenör genom oaktsamhet får bäras av den skadelidande entreprenören inom ramen för dennes objektansvar.

Merparten av den undersökta doktrinen är av annan uppfattning. Huvudregeln i den första meningen i kap. 5 § 12 AB 04 ger inte uttryck för en sådan total inskränkning av beställarens ansvar för egendomsskador orsakade av en av denne anlita entreprenör som annan doktrin gör gällande. Särskilt inte, sett mot bakgrund av den förändring som skett av ordalydelsen i bestämmelsen sedan AB 72. Huvudregeln är partsneutral och tar sikte på parts ansvar för alla sorters skador. Undantaget i den andra meningen i bestämmelsen tar enbart sikte på beställarens ersättningskyldighet de fall då en sidoentreprenör orsakat egendomsskada genom vårdslöshet. Således är min uppfattning att en tolkning utifrån ordalydelsen innebär att i de fall en sidoentreprenör orsakat en egendomsskada genom oaktsamhet, så ska detta regleras genom huvudregeln, eftersom situationen inte omfattas av undantaget. Vilket, i strid

mot Hedbergs uppfattning, innebär att beställarens ansvar för anlitate entreprenörers sakskada inte alls är undantaget i alla situationer.

Det ovan konstaterade innebär inte enligt min uppfattning att beställaren per automatik och enbart med stöd av kap. 5 § 12 ska vara *ersättningskyldig* om en sidoentreprenör orsakat en skada genom oaktsamhet. Beställaren ska *ansvara*, så som Deli anförde ovan, för sidoentreprenörens skada som sidoentreprenören orsakat genom oaktsamhet såsom beställaren hade ansvarat för sin egen skada orsakad genom oaktsamhet. Som bekant saknas en regel i AB 04 som berättigar entreprenören ersättning i de fall beställaren varit oaktsam, men däremot är det möjligt för entreprenören undgå eget ansvar enligt dennes objektansvar genom att påpeka att skadan till exempel ska anses bero på beställaren (i enlighet med kap. 5 § 1 st. 2) eller att skadan är en följd av brukandet då beställaren tagit en icke avlämnad del av entreprenaden i bruk (i enlighet med kap. 5 § 2). En egendomsskada orsakad av någon i beställarens ansvarskrets (så som den avgränsas av huvudregeln i kap. 5 § 12) av oaktsamhet ska därför inte noteras som fel vid slutbesiktningen av den skadelidande entreprenörens del av entreprenaden. Den skadelidande entreprenören är inte heller skyldig att avhjälpa en sådan skada utan ersättning utan ett avhjälpande får i så fall ske inom ramen för en ÅTA-reglering.

Enligt min mening innebär kap. 5 § 12 första meningen således att beställaren hålls ansvarig så som för egen skada även för skador som dennes anlitate entreprenörer orsakar genom oaktsamhet, en tolkning som överensstämmer med den övriga systematiken i kap. 5 och användandet av begreppet ”ansvara” i AB 04.

För att komma till en motsatt tolkning av kap. 5 § 12 AB 04 än den jag gjort, nämligen att beställaren endast ska hållas ansvarig gentemot sin motpart när dennes anlitate entreprenörer orsakat en egendomsskada om beställaren varit medvällande, är det nödvändigt att som ovan nämnt ta hänsyn till annat än bestämmelsens ordalydelse, så som till exempel motiven till AB 72 (utan hänsyn till den ordalydelse som bestämmelsen hade då) eller allmänna principer om skadestånd. HD:s tolkningsmetod för entreprenadavtal ger emellertid inte utrymme för att en tolkning utifrån dessa exempel ska ges företräde framför bestämmelsens ordalydelse vid en tolkning av dess innehåll. Inte heller kan skadeståndslagens regler för ersättning av sakskada i utomobligatoriska förhållanden generellt ges företräde framför en avtalsreglering. Möjligen blir bedömningen annorlunda om till exempel motiven till AB 72 kan anses ha legat till grund för en gemensam partsavsikt avseende tolkningen av bestämmelsen i ett enskilt fall, genom att parterna tillexempel diskuterat innebörden av bestämmelsen utifrån dessa motiv och att motiven därigenom ges företräde framför bestämmelsens ordalydelse i enlighet med HD:s tolkningsmetod. Det torde dock enligt min mening vara en så väl långsökt som ovanligt förekommande situation.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1972:5 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skadeståndslag
m.m.

Elektroniska källor

Byggföretagen

'Totala bygginvesteringar', Fakta & statistik
<<https://byggforetagen.se/statistik/bygginvesteringar/>>, besökt 2021-05-19.

Föreningen BKK

'Revideringsarbetet', Aktuellt
<<http://foreningenbkk.se>>, besökt 2021-05-19.

'Om BKK'

<<http://foreningenbkk.se/verksamhet/>>, besökt 2021-05-19.

Högsta domstolen

'Döpta rättsfall från Högsta domstolen',
<<https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstodomstolen/dopta-rattsfall/officiell-lista-over-dopta-rattsfall.pdf>>, besökt 2021-05-19.

'Roll och uppgift', Om oss,

<<https://www.domstol.se/hogsta-domstolen/om-hogsta-domstolen/om-oss/roll-och-uppgift/>>, besökt 2021-05-19.

Statistiska centralbyrån

'Hierarkisk visning från avdelningsnivå och nedåt - SNI 2007'
<<http://www.sni2007.scb.se/snihierarki2007.asp?sniniva=A&snikod=F>>,
besökt 2021-05-19.

'Förvärvsarbetande 16-74 år (nattbefolkning) (RAMS) i riket efter
näringsgren SNI 2007, födelseregion och kön, ny tidsserie. År 2019',
Statistikdatabasen

<https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0207__AM0207Z/NattSni07FoRN/table/tableViewLayout1/>,
besökt 2021-05-19.

Svenska akademins ordbok

'Rättsdogmatik'

<https://www.saob.se/artikel/?unik=R_3993-0021.hImh#U_R3993_36242>, besökt 2021-05-19.

UR

Zetterström Stefan, 'Skadeståndsrätt', Fördjupningstext i juridik,

<<http://www.ur.se/mb/pdf/Texter/Skadestandsratt-allmant.pdf>>, besökt 2021-05-19.

Litteratur

Böcker

Bernitz Ulf (2018), 'Standardavtalsrätt', 9 uppl., Norstedts juridik AB, Stockholm.

Byggandets kontraktsskommitté (2009), 'BKKs handledning för entreprenadbesiktning', AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Deli Robert (2017), 'Kommersiella entreprenadavtal i praktiken', 2 uppl., AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Hedberg Stig (2010), 'Kommentarer till AB 04 ABT 06 ABK 09', 6 uppl., AB Svensk Byggtjänst, Stockholm, tryckår 2020.

Hedberg Stig (2011), 'Ansvar inom entreprenadjuridiken', AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Hellner Jan & Radetzki Marcus (2018), 'Skadeståndsrätt', 10 uppl., Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Johansson Sture (2005), 'Entreprenadrätt och praktik', AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (2013), 'Juridisk metodlära', Studentlitteratur AB, Lund, tryckår 2015.

Liman Lars-Otto (1980), 'Entreprenadrätt – en introduktion', AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Rådberg Åke (2011), 'Entreprenören och entreprenaden några centrala frågor i AB 04', AB Svensk byggtjänst, Stockholm.

Samuelsson Per (2020), 'AB 04 En kommentar andra väsentligt omarbetade upplagan', 2 uppl., Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Svenska teknologföreningen (1985), 'Motiv AB 72', 2 uppl., AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Tidskrifter och övriga publikationer

Ingvarson Anders & Utterström Marcus, *'Högsta domstolens intåg i entreprenadrättens slutna rum'*, Svensk juristtidning, SvJT 2015 s. 258.

Magnusson Andreas, *'Allriskansvaret vid entreprenadavtal. Vems risk?'*, Juridisk tidskrift, Nr 2 2014/15 s. 307.

Schultz Mårten, *'Kausalitetspraktikan'*, Svensk juristtidning, SvJT 2011 s. 465.

Regelsamlingar

Byggandets kontraktskommitté, *'Allmänna bestämmelser för byggnads- anläggnings- och installationsentreprenader AB 04'*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm, tryckår 2019.

Byggandets kontraktskommitté, *'Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings-och installationsentreprenader ABT 06'*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm, tryckår 2019.

Byggandets kontraktskommitté, *'Allmänna bestämmelser för underentreprenader AB-U 07'*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm, tryckår 2019.

Rättsfallsförteckning

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 2007 s. 758

NJA 2013 s. 271 – *'Skadorna på Läckebys arbeten'*

NJA 2013 s. 1174

NJA 2014 s. 960 – *'Det andra bolaget'*

NJA 2015 s. 862 – *'Den uteblivna slutbesiktningen'*

NJA 2016 s. 945

NJA 2018 s. 653 – *'De ingjutna rören'*

Övriga domstolar

Hovrätten för Övre Norrland, mål T 469-15, dom 2016-05-04.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål T 1727-05, dom 2007-03-16.

Svea hovrätt, mål nr T 8934-12, dom 2014-01-17.